

«Det å sone i fengsel og i en overgangsbolig, det er to vidt forskjellige opplevelser»

En kvalitativ studie av innsattes opplevelser av straffegjennomføring i norsk overgangsbolig

Aqsa Naveed

VID vitenskapelige høgskole

Oslo

Masteroppgave

Master i sosialt arbeid

Antall ord: 25 418

17.11.2022

Opphavsrettigheter

Forfatteren har opphavsrettighetene til oppgaven.

Nedlasting for privat bruk er tillat.

Sammendrag

Denne masteroppgaven handler om innsattes opplevelser av straffegjennomføring i norsk overgangsbolig. Oppgaven fokuserer på og har som formål å undersøke opplevelser knyttet til de sosiale og relasjonelle opplevelsene til innsatte. Samt brukermedvirkningsperspektivet og hvordan disse sammen har bidratt til innsattes liv etter soning. Oppgavens problemstilling er som følger:

«Hvordan opplever innsatte straffegjennomføring i norsk overgangsbolig, og hvordan har disse opplevelsene vært med på å bidra til deres liv etter soning?»

Betydningen av relasjonsbygging, spenning mellom frihet og straff og etablering av et sosialt fellesskap både i og utenfor overgangsboligen, er faktorer og dimensjoner som felles for informantene har bidratt til livet etter soning. Disse har på hver sin måte hatt betydning for deres opplevelse av straffegjennomføring i norsk overgangsbolig. I denne studien er det benyttet kvalitative forskningsintervjuer for å samle inn studiens data. Fire tidligere innsatte som har gjennomført straff i norsk overgangsbolig har blitt intervjuet. Ved at studien er inspirert av fenomenologien og dets tilnærming, fremhever studien innsattes subjektive opplevelse av studiens tematikk. Det har også blitt benyttet teoretiske og sosialfaglige perspektiver for å belyse problemstillingen. Disse er relasjoner i partnerskap, brukermedvirkning, anerkjennelse, empowerment og makt.

Det har blitt gjort en tematisk analyse av dataene, hvor temaene som presenteres i oppgavene er: (1) relasjon til ansatte, (2) spenning mellom frihet og straff, (3) kontroll over egen situasjon, (4) sosialt fellesskap på overgangsboligen og (5) livet etter soning. Funnene i studien blir drøftet i lys av relevant forskning på feltet og teori. Funnene i studien indikerer at informantene har en helhetlig kombinasjon av flere opplevelser fra å gjennomføre straff i norsk overgangsbolig. Spesielt vektlegges de sosiale og relasjonelle dimensjonene, i tillegg til hvordan spenningen mellom straff og frihet kan ha bidratt til innsattes liv etter løslatelse. Et helhetlig bilde av disse elementene kan være med på å besvare oppgavens problemstilling.

Nøkkelord: Overgangsbolig, innsattes opplevelser, kriminalomsorg, fengselsopphold.

Abstract

The topic of this master's thesis is inmates' experiences of serving sentences in Norwegian transitional housing. This thesis focuses on and aims to investigate experiences related to the social and relational experiences of inmates. As well as the perspective of user participation and how these together have contributed to inmates' lives after serving their sentence. This thesis' research question is as follows:

“How do inmates experience their service sentence in Norwegian transitional housing, and how have these experiences contributed to their lives after serving their sentence?”

The importance of establishing relationship, the tension between freedom and punishment and the establishment of a social community both inside and outside the transitional housing, are factors and dimensions common to the informants that have contributed to inmates' life after serving sentence. In their own way, these have had an impact on their experience of their service sentences in Norwegian transitional housing. In this study, qualitative research interviews were used to collect the study's data. Four former inmates who have served their sentences in Norwegian transitional housing have been interviewed. As the study is inspired by phenomenology and its approach, the study highlights the inmates' subjective experience of the study's subject matter. Theoretical and sociological perspectives have also been used to shed light on the research question. These are relationships in partnership, user participation, recognition, empowerment and power.

A thematic analysis of the data has been carried out, where the themes presented in the assignments are: (1) relationship with employees, (2) tension between freedom and punishment, (3) control over one's own situation, (4) social community in the transitional housing and (5) life after atonement. The findings of the study are discussed in light of relevant research in the field and theory. The findings in the study indicate that the informants have a holistic combination of several experiences from serving sentences in Norwegian transitional housing. Particular emphasis is placed on the social and relational dimensions, in addition to how the tension between punishment and freedom may have

contributed to the inmates' life after release. An overall picture of these elements can help to answer the master thesis' research question.

Keywords: Transitional housing, inmates' experiences, the correctional service, prison

Forord

Denne masteroppgaven har endelig kommet til en ende. Det har vært lange, stressende og hektiske dager og netter. Å skrive en masteroppgave om et tema jeg har stor interesse for, har både vært spennende og lærerikt. I tillegg har det vært en periode med mye frustrasjon, stress, og lange dager. Det er mange mennesker som fortjener en stor takk i forbindelse med at denne masteroppgaven nå endelig har blitt gjennomført.

Jeg vil starte med å takke alle informantene mine som har bidratt til å gi liv til denne masteroppgaven. Uten dere ville ikke denne oppgaven blitt til, tusen takk for deres tid, ærlighet og åpenhet. Det setter jeg stor pris på.

Videre ønsker jeg å takke veilederen min, Øystein Skjælaaen for ærligheten og tålmodigheten oppgjennom denne perioden. Tusen takk for ærligheten, konstruktive tilbakemeldinger og oppløftende kommentarer.

Jeg vil også bruke anledningen til å takke mine foreldre, som etter lange dager på skolen med masterskriving har sørget for at jeg har spist godt og kommet meg trygt hjem. Jeg vil takke min kjære søster, mine fine brødre og en engel av en svigersøster. Jeg vil også takke mine to godeste venninner som står meg like nær som min egen familie. Ikke minst vil jeg takke min kjære kollokviegruppe som har stått sammen med meg hele veien. Dere har gått med meg gjennom tykt og tynt fra start til slutt. Dere har holdt ut alle unnskyldninger og argumenter gjennom en krevende tid. Jeg vil spesielt takke Ama og Kristine for den enorme innsatsen de både har lagt inn for meg i denne prosessen men også for seg selv. Tusen takk for god humor, latter, mat og ikke minst gode pauser med ligretto, gåturer og tøyning. Tusen takk for lange kvelder og helger sammen. Jeg tar med meg alt dette som gode minner. Jeg har blitt veldig glad i dere.

Dere vet hvem dere alle er, tusen hjertelig takk.

Til alle som har gledet seg til å få tilbake en fleksibel og imøtekommende Aqsa, I am back.

Oslo, november 2022

Aqsa Naveed

Innholdsfortegnelse

1 Innledning	9
1.1 Bakgrunn for valg av tema.....	9
1.2 Problemstilling	10
1.2.1 Avgrensning	11
1.3 Ulike soningsformer i norsk straffegjennomføring	11
1.3.1 Hva er en overgangsbolig	12
1.4 Normalitetsprinsippet	14
1.5 Sosialfaglig og samfunnsmessig relevans	15
1.6 Oppgavens videre oppbygning	16
2 Teoretisk rammeverk	17
2.1 Relasjoner i partnerskap.....	18
2.2 Brukermedvirkning.....	19
2.3 Honneths anerkjennelsesteori.....	20
2.3.1 Kjærlighetsformen for anerkjennelse.....	20
2.3.2 Rettighetsformen for anerkjennelse.....	22
2.3.3 Solidaritetsformen for anerkjennelse.....	22
2.4 Empowerment.....	23
2.5 Makt.....	24
2.5.1 Aktørmakt.....	26
2.5.2 Strukturmakt.....	26
2.5.3 Definisjonsmakt	27
2.6 Oppsummering.....	27
3 Forskning på felt	27
3.1 Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess	27
3.2 "It's Hard Out Here if You're a Black Felon": A Critical Examination of Black Male Reentry..	28
3.3 The transformative power of trust: exploring tertiary desistance in reinventive prisons.....	29
3.4 Fengsel og frihet: gjengangeres soningserfaringer	30
3.5 Fengenes friheter: Makt og motstand i et norsk fengsel	31
3.6 Social relationships between prisoners in a maximum security prison: Violence, faith, and the declining nature of trust.....	31
3.7 Prisons and their Moral Performance: A Study of Values, Quality and Prison Life	32
3.8 Soft power in prison: Implications for staff-prisoner relationships, liberty and legitimacy ...	32
3.9 Oppsummering.....	33
4 Metode	33

4.1 Valg av forskningsdesign og metode	33
4.1.1 Kvalitativ forskningsintervju.....	34
4.2 Vitenskapsteoretisk forankring	34
4.2.1 Forforståelse	36
4.3 Datainnsamling	37
4.3.1 Utvalg og informant rekruttering	37
4.3.2 Utarbeiding av intervjuguide.....	41
4.3.3 Gjennomføring av intervju	42
4.3.4 Transkribering.....	43
4.4 Presentasjon av tematisk analyseprosess.....	43
4.4.1 Trinn 1: Bli kjent med dataene	44
4.4.2 Trinn 2: Koding.....	44
4.4.3 Trinn 3: Fra koder til tematikk	45
4.4.4 Trinn 4: Gjennomgang av temaene.....	45
4.4.5 Trinn 5: Definere og navngi temaene	45
4.4.6 Trinn 6: Produksjon av rapport.....	46
4.5 Innhenting og bearbeiding av teori og forskning	46
4.6 Forskningsetiske refleksjoner	47
4.6.1 Reliabilitet.....	47
4.6.2 Validitet	47
4.6.3 Overførbarhet	48
4.6.4 Ethiske vurderinger	48
4.6.5 Informert samtykke.....	48
4.6.6 Konfidensialitet.....	49
4.6.7 Anonymisering	49
4.6.8 Intervjuetikk.....	50
4.7 Oppsummering.....	50
5 Presentasjon av funn	51
5.1 Relasjon til ansatte	51
5.2 Spenning mellom frihet og straff.....	54
5.3 Kontroll over egen situasjon.....	57
5.4 Sosialt fellesskap på overgangsboligen.....	60
5.5 Livet etter soning.....	62
5.6 Oppsummering.....	67
6 Drøfting	67
6.1 Relasjonsbygging.....	67
6.2 Spenning mellom frihet og straff.....	71
6.3 Sosialt fellesskap	74
6.4 Livet etter soning.....	76

7 Konklusjon og avsluttende ord	80
7.1 Opplevelsen av straffegjennomføring i norsk overgangsbolig	81
7.2 Implikasjon i praksis	82
7.3 Svakheter ved studien	82
7.4 Videre forskning	83
Litteraturliste.....	84
Vedlegg 1: Intervjuguide	91
Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring	94
Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD	98

1 Innledning

Denne masteroppgaven handler om norsk straffegjennomføring, mer spesifisert om innsattes opplevelser og erfaringer fra å sone straff i norsk overgangsbolig. Oppgaven skal ta for seg en presentasjon av teoretiske rammeverk, forskning og studiens funn. Disse skal videre sees i sammenheng og utgjøre oppgavens drøftingskapittel. Denne oppgaven skal gjennom kvalitativ forskningsmetode gjennomføre kvalitative forskningsintervju av fire informanter. Studien ønsker ved hjelp av teori, forskning og funn å sette søkelys på sosialt arbeid, i form av hvordan utsatte grupper som innsatte opplever å sone i en overgangsbolig og deretter komme ut i samfunnet igjen. Hvilken opplevelse gir overgangsboligen til innsatte? Møter de innsatte på den hjelpen de selv mener de trenger? Blir de innsatte sett og hørt? Hvor stor betydning har innsattes egne bestemmelser over eget liv?

Vi har en ide i Norge om at vi vil jo gjerne at folk som har sittet i fengsel skal komme ut og virke, være viktige mennesker som ikke er skumle. Da tenker jeg at sånn som overgangsboligen og de tingene der, er så viktig. Du får være med å bestemme selv, du får vise hva du kan. Det er genialt». – Informant 1

Sitatet ovenfor er hentet fra det første intervjuet jeg gjennomførte i denne studien. Informanten beskrev og satte ord på både sine tanker, erfaringer og opplevelser. Sitatet har i etterkant av intervjuet og arbeidet med denne oppgaven sittet igjen i mitt minne, og etter min mening bidrar sitatet til å gi en beskrivelse av hva som kan forventes av både teori, funn og drøftelse i oppgaven.

1.1 Bakgrunn for valg av tema

Temaet for denne masteroppgaven er innsatte under straffegjennomføring i norsk overgangsbolig. En overgangsbolig er et lavsikkerhetsfengsel i form av en bolig, hvor innsatte fra ulike fengsler soner den siste tiden av dommen sin (Straffegjennomføringsloven, 2001, §11). Jeg har fra min siste praksisperiode på Elevator under bacheloren hatt interesse for kriminalomsorgen og deres tilbud til innsatte. Bacheloroppgaven min handlet om

overgangsbolig, men fokuset lå på hvordan overgangsboligen kunne bidra til å minske tilbakefall hos tidligere innsatte. Denne gangen ønsker jeg å legge fokus på de innsatte, og deres opplevelse av overgangsboligen og hvordan de tenker overgangsboligen er med på å bidra til opplevelsen av å sone.

Jeg har 3 års erfaring fra å jobbe som miljøterapeut ved Oslo overgangsbolig, og fant på bakgrunn av dette at jeg ønsket å skrive om straffegjennomføring i norsk overgangsbolig. Jeg har også en bredere erfaring og forståelse av feltet og ønsker derfor å fremme innsattes opplevelser, slik at det gir temaet en annen vinkling denne gangen enn da jeg skrev bacheloroppgaven. Hvordan opplever de innsatte å sone i en overgangsbolig, hvilke faktorer og dimensjoner er med på å beskrive deres opplevelse, og hvordan har innsattes opplevelse av å sone i norsk overgangsbolig bidratt til deres liv etter soning, er noe jeg ønsker å legge fokus på i denne masteroppgaven. For å gi leseren en bredere forståelse av norsk straffegjennomføring og hva en overgangsbolig er har jeg valgt å presentere dette videre i kapitlet.

1.2 Problemstilling

Slik beskrevet i delkapittel 1.2.1 er overgangsbolig en form for lavsikkerhetsfengsel hvor innsatte skal få en mykere overgang fra fengsel til samfunnet (Straffegjennomføringsloven, 2001, § 11). Det kan derfor tolkes som at de innsatte skal få en følelse av å komme nærmere friheten. På bakgrunn av dette har denne studien som formål å fremme opplevelsene og erfaringene til innsatte som har sonet straff i en overgangsbolig. Denne studien og oppgaven studere derfor innsattes opplevelser av å sone straff i norsk overgangsbolig.

I prosessen med oppgaven har alltid innsattes opplevelser og erfaringer vært sentralt for problemstillingen. Det har til tider virket som at problemstillingen min har vært for bred i forhold til hva oppgavens omfang stiller med. Likevel har jeg holdt meg til samme problemstilling hele veien, og lagt til hvordan opplevelsene fra overgangsboligen har vært med på informantenes liv etter soning. Problemstillingen for studien er følgende:

«Hvordan opplever innsatte straffegjennomføring i norsk overgangsbolig, og hvordan har disse opplevelsene vært med på å bidra til deres liv etter soning?»

Ved å studere innsattes opplevelse av overgangsboligen kan det bidra til å fremme deres stemme rundt egen straffegjennomføring i overgangsbolig. I tillegg kan det være med på å støtte eller bygge opp under med eventuelle uttalelser om at overgangsbolig kan være en plass som bør utvides mer. Det kan også være med på å fremme eventuelle sider ved overgangsbolig som kan forberedes, på bakgrunn av at hva enn som kommer frem i denne studien er basert på opplevelsene og erfaringer til innsatte selv.

1.2.1 Avgrensning

Innsattes opplevelser og erfaringer fra straffegjennomføring i norsk overgangsbolig kan være mye forskjellig og ulik fra innsatt til innsatt. Det kan finnes ulike temaer som kan belyses i en slik oppgave med en slik problemstilling som er presentert i denne oppgaven. På grunn av oppgavens rammer, har jeg valgt å trekke ut de viktigste temaene ut i fra hva informantene har lagt vekt på i intervjuene. Ut i fra hva innsatte har fortalt om av sine opplevelser i intervjuene har jeg vært interessert i å undersøke hvordan de blant annet opplever de sosiale og relasjonelle dimensjonene. I tillegg har jeg vært interessert i å undersøke spenningen mellom frihet og straff både med og uten brukermedvirkning og til slutt hvordan disse opplevelsene har bidratt i og til innsattes liv etter soning. Disse faktorene og dimensjonene har kommet frem i studiens funn og kan være med på å beskrive innsattes opplevelse av straffegjennomføring i norsk overgangsbolig.

1.3 Ulike soningsformer i norsk straffegjennomføring

For å kunne få en bedre oversikt over og dypere forståelse av hva en overgangsbolig er, er det viktig for oppgavens kontekst å nevne ulike soningsformer i norsk straffegjennomføring. I Norge vil ofte langtidsdømte innsatte starte straffegjennomføringen i et høysikkerhetsfengsel, også kalt for lukket fengsel. Et høysikkerhetsfengsel har murer eller

høyt gjerne rundt hele fengselsområde, i tillegg til at alle dører er låst. De innsatte er som regel i arbeid, skole eller aktiviteter under tilsyn eller kontroll fra fengselsbetjenter, og når de innsatte ikke er på en av de nevnte stedene er de innelåst på hver sin celle. De innsatte har begrenset tilgang til blant annet telefon (Kriminalomsorgen u.å.a).

I motsetning til høysikkerhetsfengsler hvor de innsatte låses inn i cellene, låses ikke de innsatte inn i lavsikkerhetsfengsler. Lavsikkerhetsfengslene blir også kalt for åpne fengsler. De åpne fengslene har færre fysiske sikkerhetstiltak enn høysikkerhetsfengslene. Lavsikkerhetsfengsler har for eksempel gjerne rundt fengselsområdet men de innsatte har ikke lov til å gå utenfor dette området. Det er større mulighet for å bruke telefon i åpne fengsler og det er flere muligheter for kontakt med samfunnet utenfor (Kriminalomsorgen, u.å.b).

1.3.1 Hva er en overgangsbolig

En overgangsbolig er et lavsikkerhetsfengsel (Straffegjennomføringsloven, 2001, § 11). Overgangsboliger kan oppleves som mindre restriktive enn både andre høy- og lavsikkerhetsfengsler, selv om overgangsboligene har sine klare kontrollopplegg. Overgangsboliger er et ledd i en tilbakeføring og gradvis overgang fra fengsel til samfunnet. Ansatte ved overgangsboliger har faglig kompetanse som sørger for å ivareta for arbeids-, bo- og sosialtrening for de innsatte (Kriminalomsorgen, u.å.c). Den innsatte kan direkte settes inn i en overgangsbolig dersom den innsatte er dømt til fengselsstraff på inntil et år. Denne avgjørelsen er det kriminalomsorgen som vurderer (Straffegjennomføringsloven, 2001, § 11). Når en del av straffen er gjennomført kan den innsatte både overføres fra høyt- og lavsikkerhetsfengsel til en overgangsbolig. En eventuell overføring til overgangsbolig skal være hensiktsmessig for straffen og overføringen skal ikke skje dersom sikkerhetsmessige grunner taler mot overføringen. Overføringen til overgangsbolig skal motvirke ny kriminalitet og ikke minst fremme innsattes positiv utvikling (Straffegjennomføringsloven, 2001, § 15).

Overgangsboligene legger vekt på tilbakeføring gjennom nettverksarbeid og individuell oppfølging av de innsatte. En del av den sosiale treningen og videre planlegging av løslatelse er frigang og permisjoner fra overgangsboligen (Kriminalomsorger, u.å.d). De innsatte i overgangsboligene må selv sørge for mat, klesvask og betale husleie slik en ellers ville gjort ute i samfunnet. Kontakt med hjelpeorganisasjoner, familie, arbeid, venner og eventuelt skole og bruk av permisjoner er også viktige tiltak for å hjelpe de innsattes prosess i å vende til livet etter soning (Justis- og politidepartementet, 2007-2008, s. 97). I følge Kriminalomsorgsdirektoratets rundskriv nr: KDI 4/2014, kan de innsatte sammen med ansatte ved overgangsboligen utarbeide en plan som er ment for de innsatte mens de soner på overgangsboligen. Dette kan bidra til forberedelse av løslatelse for den innsatte (KDI, 2014). Overgangsboligene har ansatte som både er sosialfaglige og fengselsfaglige. De ansatte går ikke i uniform og er sivile, og selve boligen ligner en ellers ordinær bolig utenfra i et ordinær nabolag (Justis- og politidepartementet, 2007-2008, s. 124).

Stortingsmelding nr. 37 (2007-2008) fra Justis- og politidepartementet inneholder en del informasjon om overgangsboliger. Påstandene fra st.meld. videre i oppgaven fremmes fordi de er viktig for forståelsen og oppgavens kontekst. Et felles mål ovenfor innsatte er at flest mulig skal få en gradvis og myk overgang fra fengsel til samfunnet og friheten. Dette kan skje dersom en innsatt blir overført fra fengsel med høysikkerhet, til lavsikkerhet og deretter for eksempel en overgangsbolig før en prøveløslatelse (Justis- og politidepartementet, 2007-2008, s. 97).

Fengsler og avdelinger med sikkerhetsnivå som er høyt har en mer regulert fengselshverdag, enn en fengselshverdag i lavsikkerhetsfengsler. Dette kan bidra til at dagligdagse aktiviteter i høysikkerhetsfengsler ikke er mulig for de innsatte. De innsatte kan for eksempel ikke regulere spisetider, døgnrytme og innlåsing på egen celle. Normalitetsprinsippet er et prinsipp som også er nevnt i st.meld. nr. 37 og er betegnet som et viktig prinsipp i straffegjennomføringen. For å kunne styrke normalitetsprinsippet, kan det handle om å tilrettelegge og organisere for en hverdag i fengsel som ligner mest mulig på en hvilken som helst annen hverdag ute i samfunnet (Justis- og politidepartementet, 2007-2008, s. 108-109).

Med normalitetsprinsippet som et utgangspunkt for straffegjennomføring, kan en si at overgangsbolig er i samsvar med dette prinsippet (Justis- og politidepartementet, 2007-2008, s. 124). Det vil på bakgrunn av dette i neste delkapittel gi en dypere forklaring på hva normalitetsprinsippet innebærer.

1.4 Normalitetsprinsippet

Ved at en innsatt overføres fra høysikkerhetsfengsel til lavsikkerhetsfengsel, og deretter til overgangsbolig før eventuell prøveløslatelse, er som beskrevet tidligere med på å gi en mykere overgang fra fengsel til samfunnet (Justis- og politidepartementet, 2007-2008, s. 97). Normalitetsprinsippet er et viktig prinsipp i straffegjennomføringen og som ligger til grunn for et soningsforløp beskrevet i starten av avsnittet. Det er derfor tiltenkt at normalitetsprinsippet beskrives i denne oppgaven for å gi et klarere bilde av hvordan en overgangsbolig fungerer og hva som forventes av en overgangsbolig.

Kriminalomsorgsdirektøren Marianne Vollan (2016) er en av de som beskriver normalitetsprinsippet som et prinsipp som går ut på at frihetsbegrensningen er straffen, og at straffen ikke skal gå noe mer utover det som er nødvendig. Det betyr at tilværelsen under straffegjennomføring skal så langt det lar seg gjøre være lik tilværelsen ellers i samfunnet (Vollan, 2016, s. 447; Justis- og politidepartementet, 2007-2008, s. 22). Dersom man skal styrke normalitetsprinsippet, vil det handle om å etablere en fengselshverdag som ligner mest mulig på samfunnet utenfor murene (Justis- og politidepartementet, 2007-2008, s. 108-109).

Normalitetsprinsippet er et viktig og førende prinsipp som har fire begrunnelser (Olsen, 2012, s. 177). De fire begrunnelsene går ut på at det er juridisk riktig, etisk riktig, det er forebyggende mot ny kriminalitet og det kan gjøre sikkerheten i fengslene bedre. Hensikten med straffen er at de innsatte skal komme ut fra fengslet bedre rustet enn da de gikk inn. På bakgrunn av dette er det derfor viktig at livet innenfor fengsel ikke skiller seg mer enn nødvendig fra livet utenfor fengselet (Olsen, 2012, s. 173).

St. Meld. Nr. 37 (2007 – 2008) innebærer også informasjon om at normalitetsprinsippet er et bærende prinsipp for straffegjennomføringspolitikken og at straffen og fengselsoppholdet ikke skal være hardere og tyngre enn det som er nødvendig av sikkerhetsmessige årsaker og hensyn (s. 9). Stortingsmeldingen tar også for seg at normalitetsprinsippet ikke bare er for de innsatte men også for ansatte i kriminalomsorgen. Det forventes av tilsatte i kriminalomsorgen at dem er klare rollemodeller med god oppførsel for de innsatte. De tilsatte skal gi tilbakemelding til innsatte på en slik måte som de innsatte ellers vil møte på i samfunnet og utenfor fengselssystemet (St. Meld. Nr. 37 (2007 – 2008), s. 108).

1.5 Sosialfaglig og samfunnsmessig relevans

Overgangsbolig er et lavsikkerhets- og åpent fengsel, slik beskrevet i delkapittel 1.3.1 om overgangsbolig. I en overgangsbolig har innsatte friere rammer enn i et lukket og høysikkerhetsfengsel (Straffegjennomføringsloven, 2001, §11). Sosialt arbeid er et felt med mange ulike profesjoner, hvor hovedmålet er å forbedre velferd og situasjon for mennesker som befinner seg i en vanskelig livssituasjon. Sosialt arbeid skal i hovedsak fremme livssituasjoner og livskvalitet for forskjellige mennesker og grupper som er utsatte i samfunnet. Dette kan sosialarbeidere gjøre gjennom endringsarbeid og i lag sammen med brukeren (Berg et al., 2015, s. 21).

Hvordan oppgavens tema og problemstilling er sosial- og samfunnsmessig aktuelt kan henge sammen med at de innsatte kan ved hjelp av overgangsboligen bli trygge på seg selv. De innsatte kan også forberede seg på et liv ute i samfunnet sammen med andre mennesker. En overgangsbolig bidrar som beskrevet tidligere til en mykere overgang fra fengsel til samfunnet for innsatte. Dette kan også være med på å begrunne temaet og problemstillingens sosialfaglig og samfunnsmessig relevans. De innsatte skal bli en del av samfunnet igjen, og ikke minst er det slik nevnt i delkapittel 1.3.1 at ansatte med blant annet sosialfaglig bakgrunn som jobber på diverse overgangsboliger.

Flere av innsatte i fengsler har sittet bak murene i lange perioder og over flere år, som fører til at samfunnet utenfor er ukjent for dem. Det kan av den grunn være viktig for de innsatte å få en gradvis overgang til samfunnet ved hjelp av lavsikkerhetsfengsler som gir dem mulighetene til å kunne få en gradvis overgang. (st.meld. nr. 37).

Eide & Skorstad (2013) skriver at sosionomer har sin arbeidsplass innenfor ulike arbeidsarenaer, og nevner blant annet kriminalomsorgen som en arbeidsplass for sosionomer. Sosionomens utdanning er grunnleggende i sosialt arbeid og skal blant annet hindre, forebygge og redusere sosiale problemer i samfunnet (Eide & Skorstad, 2013, s. 37). Det er både fengselsbetjenter og ansatte med sosialfaglig bakgrunn som for eksempel sosialarbeidere som jobber på overgangsboligen og fungerer som primærkontakter for de innsatte. Etter min tre års erfaring fra feltet legger overgangsboliger blant annet vekt på brukermedvirkning, relasjonsbygging og det å få den innsatte til å få kontroll over egen situasjon. Det er også derfor problemstillingen belyses i lys av teori som henger sammen med hva overgangsboligen legger vekt på. Dette er beskrevet i kapittel 2 om teoretisk rammeverk.

1.6 Oppgavens videre oppbygning

Dette kapitlet har tatt for seg en presentasjon av studien og oppgaven, tema og problemstilling for studien, avgrensninger, noen begrepsforklaringer for å forstå oppgavens kontekst og sosialfaglig og samfunnsmessig relevans. Etter dette første kapitlet som er et innledende kapittel til denne masteroppgaven, følger kapittel 2 som tar for seg teoretisk rammeverk som belyser problemstillingen. Kapittel 2 inneholder redegjørelser av ulike teoretiske perspektiver som relasjoner i partnerskap, brukermedvirkning, Honneths anerkjennelsesteori, empowerment og makt.

Kapittel 3 i oppgaven tar for seg relevant forskning relatert til studien. Dette kapitler tar for seg både skandinavisk og internasjonal forskning knyttet til fengselsopphold. Forskingen bidrar til å gi en dypere forståelse av innsattes erfaringer og opplevelser av å sone straff.

Etter oppgavens forskning er presentert, vil oppgavens metodiske tilnærming og prosess presenteres i kapittel 4. Dette kapitlet tar for seg en beskrivelse av hvordan forskningsprosjektet ble til fra forforståelse, til ulike valg som ble tatt for å gjennomføre studien som blant annet utvalg, rekruttering av informanter, utarbeiding av intervjuguide og gjennomføring av intervju. I metodekapitlet har det også blitt redegjort for forskningsetiske forholdene som måtte tas hensyn til, og hvordan studien validitet, reliabilitet og konfidensialitet har blitt ivaretatt.

Kapittel 5 tar for seg studiens resultater også kalt presentasjon av funn i denne oppgaven. Dette kapitlet tar for seg en presentasjon av resultatene og funnene hentet fra analysen gjort i etterkant av intervjutranskripsjonene. Funnene er delt opp i følgende tema (1) relasjon til ansatte, (2) spenning mellom frihet og straff, (3) kontroll over egen situasjon, (4) sosialt fellesskap på overgangsboligen og (5) livet etter soning. Presentasjonen av funn i dette kapitlet bygger på alle fire informanters opplevelser og erfaringer rundt straffegjennomføring i norsk overgangsbolig. Videre er kapittel 6 et drøftingskapittel, som drøfter studiens funn fra analysen i lys av teoretiske rammeverk og forskning som er presentert i kapittel 2, 3 og 5. Kapittel 7 er oppgavens siste og avsluttende kapittel som tar for seg en oppsummering og konklusjon av studien og oppgaven.

2 Teoretisk rammeverk

Dette kapitlet skal ta for seg en presentasjon og redegjørelse av sosialfaglig teori. Denne teorien skal benyttes i drøftingsdelen av oppgaven og for å belyse og diskutere forskningsdata opp mot problemstillingen for oppgaven. Problemstillingen tar utgangspunkt i de innsattes opplevelser og erfaringer med å gjennomføre straff i norsk overgangsbolig. Det vil på bakgrunn av dette være relevant å benytte de teoretiske perspektivene som tar for seg relasjoner i partnerskap, brukermedvirkning, anerkjennelse, empowerment og makt.

2.1 Relasjoner i partnerskap

Innenfor sosialfag er partnerskap definert som et samarbeid som er likeverdig mellom aktører. Samarbeidet i et partnerskap er basert på et ønske om å oppnå felles mål, gjensidig respekt og utvikling som er felles. Hensikten med et partnerskap er som regel å forbedre livssituasjonen til mennesker som kjenner på maktesløshet og opplever sosiale ulikheter. Aktørene i et partnerskap ser på ulik kunnskap og erfaringer mellom dem som noe positivt, og det er dette som skaper et sammensatt samarbeid mellom dem (Dalrymple & Burke, 2006, s. 128 – 141; Strier & Binyamin, 2010, s. 1915). Relasjoner står sentralt i grunnleggende partnerskap. Det er viktig at disse relasjonene bygger på tillit, et likestilt samarbeid, ærlighet, respekt og ikke minst at aktørene har et felles mål med delt ansvar for å nå målet (Dalrymple & Burke, 2006, s. 131 – 135).

Relasjonene mellom aktørene i partnerskap er i mange tilfeller preget av ulike ressurser og maktforskjeller. Relasjonen kan bygge på ulike erfaringer og verdier og det å skape et partnerskap i slike relasjoner innebærer å se ulikhetene og bruke de for å nå målet (Dalrymple & Burke, 2006, s. 132 & 224). For å kunne håndtere situasjoner, finne løsninger og oppnå delte mål er partnerskapet avhengig av gode relasjoner som er likeverdige (Arnstein, 1969, s. 221).

Relasjoner i partnerskap i denne oppgaven kan relateres til relasjonen mellom fengselsbetjent/sosialarbeider og innsatt. Westrheim & Eide (2019) skriver at en god relasjon mellom innsatt og fengselsbetjent forutsetter samhørighet. Dette skapes ved at den innsatte og ansatte føler seg verdsatt med de egenskapene hver av dem har, og at personen blir møtt med respekt og rettferdighet. Forfatterne skriver også om relasjonsbygging som den viktigste forutsetningen til å kunne hjelpe de innsatte med deres utvikling. Relasjonsbygging er svært avhengig av at den innsatte og den ansatte er villig til å bygge en relasjon (Westrheim & Eide, 2019, s. 145).

2.2 Brukermedvirkning

Begrepet brukermedvirkning ble introdusert i velferdspolitikken på 1960 – tallet. Ideen om brukermedvirkning legger vekt på at brukernes demokratiske rettigheter kommer til syne gjennom å øke deres deltakelse (Jenssen, 2012, s. 42). Brukermedvirkning kan være med på å danne en ikke undertrykkende praksis (Askheim & Starrin, 2007, s. 13). Skjefstad (2012), deler begrepet brukermedvirkning inn i tre: bruker, med og virkning. Hun beskriver begrepene som at brukeren bør ha en merkbar innflytelse, og at brukeren selv skal ha interesse for medvirkningen (s. 55). Dette er i likhet med slik Slettebø & Seim (2007), forstår brukermedvirkning. De mener at dersom det skal foreligge rom for brukermedvirkning, bør brukeren få delta i alle stegene i arbeidet med livssituasjonen (s. 30).

Brukermedvirkning kan deles inn i tre nivåer, individnivå, systemnivå og politisk nivå (Chudasama, 2017, s. 45). Brukermedvirkning på individnivå handler om brukernes individuelle mulighet til å delta og påvirke i hjelpetilbud som berører deres egen situasjon. Brukermedvirkning på systemnivå handler om muligheten brukergruppene har til å delta og bidra i oppbygningen og utviklingen av hjelpetilbudet forankret til deres situasjon og behov (Chudasama, 2017, s. 45; Jenssen, 2012, s. 47). Det politiske nivået av brukermedvirkning innebærer borgernes og organisasjonenes anledning til å ta del i og påvirke sosialpolitikken (Chudasama, 2017, s. 45).

Denne masteroppgaven vil fokusere på brukermedvirkning på individnivå. Individnivå handler som beskrevet tidligere om brukerens mulighet til å påvirke, medvirke og delta i sin egen situasjon. Brukermedvirkning på dette nivået har et formål med å gi brukeren økende kontroll over egen situasjon og at brukeren selv kan bidra til at situasjonen bedres (Chudasama, 2017, s. 44). Innsatte som soner i overgangsboligen har kommet på et stadiet i soningsforløpet hvor det vil være naturlig for dem å medvirke, bestemme og ta mer kontroll over egen livssituasjon. Det er derfor brukermedvirkning på individnivå egner seg best til denne oppgaven.

Slettebø & Seim (2007) beskriver brukermedvirkningsbegrepet som at det for brukeren handler om å både ha innflytelse i valg og delta i egne livssituasjoner. Forfatterne bruker brukerstyringsbegrepet for å forklare brukermedvirkning. Det vil kort sagt si at brukeren skal ha anledning og påvirkning til å si sin mening. I en slik sammenheng er det også viktig at sosialarbeiderne jobber og tar utgangspunkt i et brukerperspektiv. Brukerperspektiv innebærer at sosialarbeideren ser situasjonen fra brukerens perspektiv og ståsted, slik at brukeren kan bli tilbudt best mulig hjelp avhengig av deres situasjon (s. 21).

2.3 Honneths anerkjennelsesteori

Det å respektere, skape tillit og anerkjenne kan være grobunn for relasjonen mellom sosialarbeideren og brukeren. Axel Honneth er en tysk sosialfilosof og har utviklet en anerkjennelsesteori. I denne teorien legger Honneth fokus på hvorfor anerkjennelse er viktig og grunnleggende for menneskets utvikling og et positivt bilde av seg selv (Høiland & Juul, 2015, s. 26). Honneth beskriver det gode liv som en eksistens som er berørt av anerkjennelse. Sosialfilosofen mener at dersom en skal kunne forstå hva anerkjennelse er, er en avhengig av å forstå hva krenkelse er. Anerkjennelse kan erstattes med krenkelse, og det er derfor viktig å vite hva både anerkjennelse og krenkelse innebærer. Krenkelser er alvorlige og gir mennesket et dårligere selvbilde og det ødelegger også muligheten for selvrealisering og identitet (Skjefstad, 2012, s. 54 & 57).

Honneth bygger sin teori på tre grunnleggende former for anerkjennelse. Disse er kjærlighet, rettigheter og solidaritet (Skjefstad, 2012, s. 58). På lik linje med Skjefstad, beskriver også Høiland & Juul (2015), at Honneths anerkjennelsesteori kan oppnås ved hjelp av disse tre formene (s. 27). I følge Honneth er disse tre anerkjennelsesformene avhengige av hverandre fordi de bygger på hverandre og jobber samtidig (Skjefstad, 2012, s. 60).

2.3.1 Kjærlighetsformen for anerkjennelse

Denne formen for anerkjennelse handler om at mennesket trenger kjærlighet, nærhet, omsorg og vennskap. I denne type anerkjennelsesform danner mennesket selvtillit og kan bli

i stand til å være i et fellesskap sammen med andre mennesker. Kjærlighetsanerkjennelsen er en relasjon som er solidarisk og har ingen betingelser. Honneth mener at kjærlighetsanerkjennelsen må inneholde en affektiv stimulanse, som kan gjøre det mulig å forholde seg til hverandre på en avslappet og rolig måte. Skjefstad (2012) skriver at det er mange i hjelpeapparatet som mener at de blir tatt i mot på en dårlig måte. Det kan relateres til Honneths begrep om synlig-usynlig. Sosialfilosofen mener at det er to former for usynlighet. Den første er den bokstavelige formen for usynlighet, hvor den andre personen ikke blir sett. Den andre formen for usynlighet er den sosiale usynligheten. Her blir du fysisk observert men oversett. I den sosiale usynligheten kommer også begrepene erkjenne og anerkjenne inn (Skjefstad, 2012, s. 59).

For å skape en anerkjennelsessituasjon ligger det til grunn å først erkjenne, altså å fysisk se. Det som skal til for at en skal bli sosialt synlig er å bli gjenkjent som et enkeltindivid, en sosial bekreftelse som for eksempel hilse, nikke eller smile. Slike kroppslige former for uttrykk er noe som utgjør forskjellen mellom å erkjenne og å anerkjenne. Honneth trekker også frem begrepet interaksjonsvilje. Interaksjonsvilje handler om å uttrykke og signalisere til noen at de er velkomne. På bakgrunn av dette mener Honneth at det kort avstand mellom anerkjennelse og krenkelse. Mange brukere har erfaring med å ikke bli sett eller hørt i hjelpeapparatet, noe som kan sammenlignes med å være usynlig. Mange brukere vil ha behov for kjærlighetsformen for anerkjennelse fordi det kan være tilfeller hvor de kan ha opplevd mange krenkelser (Skjefstad, 2012, s. 60).

Kjærlighetsformen for anerkjennelse er viktig for brukerens utvikling av selvfølelse og selvtillit. Honneth mener at selvtillit handler om muligheten til å kunne uttrykke sine behov og ønsker uten å være redd for hva konsekvensene av det vil være (Skjefstad, 2012, s. 60). Anerkjennelsesformen kjærlighet og empowerment er noe som kan henge sammen, da begge legger vekt på at brukeren får makt og anledning til å ta kontroll over egen livssituasjon. I tillegg til at sosialarbeideren tilrettelegger for ressurser (Slettebø, 2008).

2.3.2 Rettighetsformen for anerkjennelse

Det å ha rettigheter betyr å få tildelt rettsstatus, være selvstendig og bli respektert.

Grunnlaget for selvrespekt kan anses å være den rettslige anerkjennelsen. I rettighetsformen for anerkjennelse kan krenkelse oppleves både individuelt og kollektivt i grupper. Individuell krenkelse kan være tyverier eller løgner, mens kollektive krenkelser handler om diskriminering i offentligheten og grupper som blir marginalisert. Kollektive krenkelser kan også handle om at bestemte samfunnsgrupper blir nektet visse rettigheter. Dette er ofte begrunnet med for eksempel gruppens egenskaper eller tilhørighet, som for eksempel kjønn eller etnisitet (Skjefstad, 2012, s. 61). Honneth fremmer at anerkjennelse krever frihet, uten at makt og dominans er tilstede. På den måten vil anerkjennelse bidra til positiv selvutvikling. Honneth legger også vekt på at alle parter i en hjelper-bruker sammenheng ikke skal forvente likhet i form av at alle skal få kunne gjøre det samme, men at partene kan forvente likeverd (Skjefstad, 2012, s. 62).

Det er viktig å anerkjenne brukerens autonomi til å kunne bestemme selv etter reglene. Det kan føre til at situasjoner kan oppleves som anerkjennende og ikke krenkende fra brukerens side. Anerkjennelse på rettslig vis handler ikke kun om brukerens rettigheter som er lovfestet men også om at rettighetene anerkjennes av andre mennesker (Skjefstad, 2012, s. 63).

2.3.3 Solidaritetsformen for anerkjennelse

Honneth beskriver denne formen for anerkjennelse som verdsetting av individet. Individet har egenskaper, talenter, ressurser og vesentlige verdier for et bestemt fellesskap. Honneth kaller dette for selvaktelse og mener at vi får en slik anerkjennelse gjennom for eksempel arbeidslivet og lignende fellesskap. Krenkelse i denne formen for anerkjennelse kan være nedvurdering av et menneske på individnivå og stigmatisering på et kollektivt nivå hvor noen får en lavere sosial status enn andre. Honneth legger vekt på at solidaritet kan handle om et interaksjonsforhold hvor menneskene tar del i hverandres liv både med tålmodighet og følelsesmessig. Det vil ikke da handle om verdien av bidraget til hvert enkelt menneske, men

at hvert enkelt menneske får muligheten til å se seg selv som verdifull i og for et samfunn. Dette basert på sine egne ressurser og prestasjoner (Skjefstad, 2012, s. 63 – 64).

2.4 Empowerment

Begrepet empowerment har sitt opphav fra det engelske språket, og har ikke en direkte oversettelse på norsk. Empowerments begrepet kan likevel knyttes opp mot myndiggjøring, selvbestemmelse og menneskets autonomi (Andrews, 2003, s. 32). Askheim (2012), forklarer empowerment begrepet ved å fremme begrepet power (makt). Dette kan regnes som kjernen i empowerment og kan oversettes til styrke, makt og kraft. Empowerment kan derfor knyttes til grupper og mennesker som er i eller har vært i en avmektig situasjon og hvordan prosessen med å komme seg ut av en avmektig situasjon er (s. 11 – 12). Askheim (2012) beskriver også empowerment som evnen til å endre negative følelser og emosjoner som motløshet, skam og avmakt til positive følelser som handlekraft, stolthet og mestring. Empowerment handler om at enkeltmennesker kan passe på sitt eget beste, dersom situasjonen er lagt opp til det (s. 17-18). Et viktig element i empowerment er at brukeren selv må ta del i å utforme målene som skal jobbes med på veien mot å oppnå empowerment (Dalrymple & Burke, 2006, s. 111).

Sosialarbeidere som arbeider fra et empowerment perspektiv sammen med brukere, bør ha en bred forståelse for hvor brukernes personlige utfordringer kommer fra. På denne måten kan sosialarbeiderne jobbe tetter inn på brukerne og vil kunne gi tilrettelagt hjelp til å oppnå empowerment (Dalrymple & Burke, 2006, s. 105). Dalrymple & Burke (2006) hevder at empowerment kan bli sett på som både en prosess og et mål. Empowerment er en prosess hvor makten hos enkeltindividet skal økes, slik at mennesket selv kan ta tak i egen livssituasjon og forbedre den. Det handler om å gå fra maktesløshet til myndiggjøring (s. 113). Når det snakkes om empowerment som mål legges det vekt på opplevelse og mestring av kontroll over ens egen situasjon. Kontroll over egen livssituasjon for brukerne kan oppnås ved hjelp av at dem får bedre levekår, livskvalitet og personlig autonomi (Slettebø, 2008, s. 66; Ellingsen & Skjefstad, 2015, s. 104).

Empowerment kan på samme måte som brukermedvirkning deles opp i ulike nivåer. Empowerment på mikronivå beskrives som en utvikling av en personlig følelse, altså autonomi av økt makt og kontroll over egen livssituasjon (Andrews, 2003, s. 32). Empowerment på mikronivå og i en prosess handler om at brukeren kan utvikle selvfølelse, selvtillit og være foruten undertrykkelse (Rowlands, 1995, s. 103). Denne oppgaven baserer seg på empowerment på mikronivå, fordi oppgaven legger vekt på de innsattes personlige erfaringer og opplevelser av straffegjennomføring i norsk overgangsbolig. Ved at de innsatte har fortalt om sine opplevelser og erfaringer, har dem også delt hvordan de fikk kontroll over eget liv og situasjon. På makronivå handler empowerment begrepet om en prosess hvor en oppnår sosial eller kollektiv empowerment. I en slik empowerment prosess skjer det en endring av materielle og sosiale forhold for samfunnet eller gruppen mennesket er en del av. Målet i en slik empowerment prosess er å erverve sosial inkludering og at utsatte og ekskluderte grupper fra samfunnet kan oppleve deltakelse. Dette kan for eksempel gjøres ved å tilrettelegge for muligheter og likheter for dem som er utsatt og ekskludert fra gruppen eller samfunnet (Masterson & Owen, 2006, s. 24). Overgangsboligens eksistens kan relatere seg til empowerment på makronivå. Overgangsboligen er ment til å gi en mykere overgang fra fengsel til samfunnet til innsatte (Justis- og politidepartementet, 2007-2008, s. 97). Basert på hva som er beskrevet om overgangsbolig i kapittel 1.2.1 er også meningen med overgangsboligen å gi de innsatte som er en ekskludert og utsatt gruppe en mulighet til å bli en del av samfunnet igjen.

2.5 Makt

Makt kan betegnes som en egenskap ved relasjonen mellom to aktører. Sosiologen Max Weber forklarer maktbegrepet med at makt er noe skjer når et menneske skal sette gjennom sin vilje i et sosialt fellesskap. På lik linje med Max Weber, forklarer også Michel Foucault maktutøvelse som at bestemte handlinger påvirker andre handlinger. Felles for disse to beskrivelsene av makt, kan være at de er koblet til relasjonen mellom to aktører (Engelstad, 2005, s. 19 – 20).

Makt og avhengighet er noe de fleste eller nærmest alle relasjoner bærer preg av (Askheim, 2012, s. 76; Skau, 2013, s. 37). Kjernebegrepet i empowerment er makt, som kan komme av at for å oppnå empowerment er det vesentlig å komme til makten først (Barker & Roberts, 1992, gjengitt i Dalrymple & Burke, 2006, s. 35). Hva maktbegrepet defineres og inneholder er ulikt fra maktteori til maktteori. Makt er styrt av ulike situasjoner, og kommer frem av ulike årsaker (Dalrymple & Burke, 2006, s. 34).

Makt kan virke både positivt og negativt på mennesker. Den positive siden av makt kan for eksempel komme frem i form av empowerment, hvor en har makten til å endre egen livssituasjon og makt til medvirkning og deltakelse. Disse faktorene er grunnleggende og viktige for empowerment (Askheim, 2012, s. 11 – 12). I følge Arnstein (1969) er deltakelse en annen form for positiv makt, det vil også si at uten at det er en viss omfordeling av makt mellom aktørene som for eksempel mellom sosialarbeider og bruker, vil det være en utfordring for den avmektige (s. 216).

Dette kan føre oss til de negative sidene av makt som er følelsen av avmakt (Dalrymple & Burke, 2006, s. 37). Utilstrekkelighet, undertrykkelse og hjelpeløshet er følelser som kan fremkomme av maktesløshet og avmakt. Avmakt kan oppstå i situasjoner hvor brukeren opplever avvisning, utestengelse, stress, økonomisk usikkerhet eller mangel på sjansen til å utvikle seg (Dalrymple & Burke, 2006, s. 37). Dersom sosialarbeideren og brukeren ikke kommer overens på grunn av for eksempel lav bruk av brukermidvirkning, ujevn maktbalanse eller ulike verdier, kan brukeren føle seg mer avmektige enn hva brukeren var til å starte med. Dersom hjelper-bruker relasjonen er påvirket av dette kan det gjøre empowerment prosessen for brukeren mer utfordrende (Bates, 2005, s. 59). Dette kan også vise hvordan brukermidvirkning, empowerment og makt henger sammen.

Solheim & Øvrelid (2001), skriver om tre former for makt som kan utøves. Disse er aktørmakt, strukturmakt og definisjonsmakt. Ved hjelp av å redegjøre for disse tre formene for makt kan det bidra til en dypere forståelse av makten som blir utøvd mellom hjelper og

bruker. Aktørmakt og strukturakt er former for makt som går inn i hverandre fordi strukturakt utøves av aktører og aktørene i aktørperspektivet praktiserer makt innenfor strukturer som videre påvirker aktørene på forskjellige vis. Det finnes likevel et skille mellom de. Aktørmakt handler om en aktør som handle, mens strukturakt innebærer å finne strukturen innenfor den virksomheten aktøren handler i. Definisjonsakt handler i motsetning til aktør- og strukturakt om å oppheve skillet mellom aktør og struktur. Alle tre formene for makt kan utøves og brukes samtidig (s. 132 – 133).

2.5.1 Aktørmakt

Aktørmakt kan sammenlignes med maktdefinisjonen til både Max Weber og Michel Foucault, som er nevnt tidligere i delkapittel 2.5 (Askheim, 2012, s. 79 – 80). Makt er ikke noe som kjennetegner en person, men som sees i relasjonell sammenheng med en annen person. Det vil si at aktørmakt utøves i samspill og relasjonelle forhold mellom to aktører. Et avhengighetsforhold står i spissen i aktørmakten, og gjelder mellom to aktører og deres relasjon (Solheim & Øvrelid, 2001, s. 134). Et eksempel på aktørmakt kan være sosialarbeider og innsatt på en overgangsbolig. Dersom en innsatt har fått plass på en overgangsbolig, så er det en viss enighet mellom sosialarbeider og innsatt om et samarbeid for at den innsatte skal få en best mulig utgang til det norske samfunnet. Sosialarbeider og innsatt er derfor avhengige av hverandre for å få gjennomført samarbeidet.

2.5.2 Strukturakt

I motsetning til aktørmakten hvor makten blir direkte utøvd gjennom to aktørers handlinger, blir strukturakt utøvd indirekte. Makten i strukturakt bli også utøvd av aktører men makten ligger også i lover, språk, regler og i strukturer. Denne makten ligger også i rammevilkårene for interaksjonen mellom hjelpeapparatet og bruker (Solheim & Øvrelid, 2001, s. 135). I dette studiets tilfelle blir ansatte som jobber i overgangsboligen aktørene, mens rammevilkårene og reglene disse ansatte følger og jobber ut i fra blir strukturen. Det finnes to ulike typer strukturakt, den fysiske eller materielle struktur og regler og rammer som for eksempel en organisasjon må følge. Sosialarbeideren kan utøve aktørmakt innenfor

den strukturen han/hun er en del av, ved å klargjøre hvem som får hvilken behandling og goder innenfor det bestemte hjelpeapparatet. (Solheim & Øvrelid, 2001, s. 135 – 136).

2.5.3 Definisjonsmakt

Definisjonsmakt er en type makt som kan skje i skjult og det er ikke alltid det er klart hvem som sitter med makten og utøver den. Makten kan bli utøvd i form av normer og rutiner. Dette kan også være grunnen til hvorfor en ikke kan sette fingeren på hvordan eller hvor makten blir utøvd fra. Det er av den grunn utfordrende å påpeke eller bevisstgjøre denne type makt, og vil også derfor være mer vanskelig å påvirke eller endre (Solheim & Øvrelid, 2001, s. 138 – 140).

2.6 Oppsummering

Relasjoner i partnerskap, brukermedvirkning, anerkjennelse, empowerment og makt er de teoretiske perspektivene og den sosialfaglige teorien som er redegjort for i dette kapitlet. Disse sosialfaglige teorien er redegjort for slik at det videre kan bidra til å gi en dypere forståelse av studien og være med på å belyse problemstillingen.

3 Forskning på felt

Dette kapitlet vil ta for seg tidligere forskning som er gjort på felt. De ulike forskningene vil ta for seg ulike tema tilknyttet innsattes opplevelser av å sone i både høy- og lavsikkerhetsfengsler i tillegg til hvilket ansikt det skandinaviske fengselssystemet har utad i verden. Forskningene er relevant for min studie fordi de også handler om innsattes opplevelser og erfaringer fra å sone straff i fengsel.

3.1 Scandinavian exceptionalism in an era of penal excess

Denne artikkelen er den første delen av en todelt artikkel skrevet av John Pratt. Artikkelen handler om strafferettslig eksepsjonalisme i Skandinavia, som vil si at John Pratt skriver om de humane fengselsoppholdene og lave kriminalrater i Skandinavia. John Pratt har studert

det skandinaviske fengselssystemet i Sverige, Norge og Finland. Han argumenterer i sin artikkel for at egenskapene til fengselssystemene er grunnlagt på likestilling og demokrati, som har sitt opphav fra likestillingskulturen som finnes i disse landene (Pratt, 2008, s. 119).

John Pratt (2008) sin artikkel er basert på forskning som ble utført i Finland, Norge og Sverige i 2006. Forskingen er basert på besøk i 16 fengsler samt diskusjoner med strafferettsutøvere, politikere, akademikere, beslutningstakere, dommer og innsatte, i tillegg til observasjoner av hvordan hverdagslivet er i disse landene. Med begrepet eksepsjonalisme mener John Pratt (2008) ulike fengselsnivå i Norge, Sverige og Finland. Videre skriver John Pratt (2008) at i disse landene er det anerkjent at det å gå i fengsel i seg selv er straffen for den kriminelle handlingen som er utført. Det vil si at fengselsforholdene er så og si like som livet utenfor så langt det er mulig. Disse påstandene blir i artikkelen begrunnet og røttene til eksepsjonalismen blir videre undersøkt. Artikkelen fokuserer på likhetene og skjæringspunktene i den strafferettslige utviklingen i disse landene (Pratt, 2008, s. 119 – 120).

Artikkelen viser til utviklingen om vilkårene som er nødvendige for straff og eksepsjonalisme. John Pratt (2008) skriver om hva vi kan lære av dette. Han legger vekt på at det til en viss grad finnes kjennetegn i de Skandinaviske landene som også finnes i andre europeiske lavsikkerhetsfengsler. Kjennetegnene er sterke statlige byråkratier med vesentlig uavhengighet og autonomi fra politikken. John Pratt (2008) skriver at det ikke er en enkel forklaring eller formel som kan garantere for straffeeksepsjonalisme som er til i Skandinavia.

3.2 "It's Hard Out Here if You're a Black Felon": A Critical Examination of Black Male Reentry

Denne artikkelen er skrevet av Jason M. Williams, Sean K. Wilson og Carrie Bergeson. Artikkelen er en studie om utfordringene svarte menn opplever når de vender tilbake til samfunnet etter et fengselsopphold og løslatelse. Tidligere forskning har lenge sett på fengselsopphold som en avgjørende faktor for dårligere helse. I tillegg til at det er

vanskeligere å blant annet komme i arbeid og få seg bolig etter løslatelse. Disse faktorene og utfordringene er mindre kjent om svarte menns opplevelser om tilbakeføring til samfunnet. Derfor har forfatterne og forskerne av denne studien lagt vekt på svarte menn i studien. I studien er det brukt etnografi og semi-strukturerte intervjuer med tidligere svarte innsatte i et nordøstlig samfunn (Williams et al., 2019).

Nøkkeltemaer for denne studien var stigma, sysselsetting, familiestøtte og maskulinitet. Disse nøkkeltemaene spilte store roller i de svarte menns tilbakeføring fra fengsel til samfunnet. Artikkelen konkluderer med at inkorporering av historisk kontekst blant de svartes historie kan bidra til å gi en bedre forståelse av hvor videre fokus kan rettes. Sysselsetting og familiestøttesystemer er området som kan forhindre institusjonalisering av etnisitetsskader som samfunnet har støttet i lang tid (Williams et al., 2019).

3.3 The transformative power of trust: exploring tertiary desistance in reinventive prisons

Denne artikkelen er skrevet av Thomas Ugelvik (2021). Ugelvik (2021) argumenterer for at tillit kan være et positivt fenomen i endringsarbeidet i fengsel. I tillegg argumenterer forfatteren at opplevelsen av å få tillitt og bli trodd på kan gjøre forskjell i et lite tillitsfull miljø som innsatte blir tilbydd i de fleste fengslene. Ugelvik (2021) diskuterer i sin artikkel om fengsler som klarer å balansere dette riktig, kan fortjene å bli kalt «gjenoppbyggende» fengsler (s. 1).

Spørsmålet om tillit er noe som ikke har fått mye oppmerksomhet i forskningslitteraturen hvor gjengangere stopper å krenke og starter å leve lovlydige liv. Ugelvik (2021) mener at teoretiske begreper som anerkjennelse kan ha en form for sammenheng med tillit som et fenomen. Forfatteren argumenterer og studerer tillitsfenomenet mellom innsatte og ansatte i fengsel. Denne artikkelen er en del av et pågående longitudinelt kvalitativt forskningsprosjekt hvor Thomas Ugelvik følger fangene fra starten av løslatelse planlegging, løslatelsesprosessen og tilbakeføring til samfunnet. Artikkelen er basert på intervjuer av

innsatte som sonet i fengsel på tidspunktet forskningen ble gjort og tidligere innsatte (Ugelvik, 2021, s. 1 – 2).

Artikkelen Thomas Ugelvik har skrevet, studerer ideen om at tillit mellom fengselsbetjenter og andre strafferettssystemets instanser på den ene siden og innsatte på den andre siden kan spille en effektiv rolle. Opplevelsen av å bli trodd og få tillitt kan føre til en bedre fremtid og mulighetene til det etter løslatelse. Det å få tillitt og bli trodd på kan bli sett på som en måte å anerkjenne mennesket som medmennesker og ikke kriminelle lovbrøyttere (Ugelvik, 2021, s. 13).

3.4 Fengsel og frihet: gjengangeres soningserfaringer

Fengslende sosiologi: makt, straff og identitet i Trondheims fengsler er en antologi som presenterer tolv vitenskapelige og fagfellevurderte kapitler. Disse diskuterer fengselet som et sosialt fenomen og dets ulike sider som en del av samfunnet. «Fengsel og frihet: gjengangeres soningserfaringer» er det tredje kapitlet i antologien og er skrevet av Nina Bergset Jacobsen. Kapitlet diskuterer opplevelsene til gjengangerne av straffegjennomføringen av forskjellige sikkerhetsnivå i norske straffeinstitusjoner. Analysene i kapitlet er på bakgrunn av dybdeintervjuer med både innsatte som sonet under analysetiden og tidligere innsatte. Til felles for disse innsattene var at de hadde erfaringer fra høysikkerhet- og lavsikkerhetsfengsler. De tidligere innsatte var under prøveløslatelse. Jacobsen (2018) analyserer hvordan de ulike regimene i de ulike fengselsinstitusjonene med ulike sikkerhetsnivå fremstår for de innsatte (Jacobsen, 2018, s. 57).

Funnene Jacobsen (2018) har gjort etter analysen peker mot at det finnes noe Jacobsen (2018) kaller for flytende grense mellom fengselsinstitusjoner og storsamfunnet. Jacobsens (2018) funn viser også at de innsatte blir institusjonalisert, ved at institusjonen strekker seg fra høysikkerhet til lavsikkerhet og videre til livet etter soningen også. Det viser derfor at fengselsoppholdet og institusjonen preger de innsatte etter endt soning også (Jacobsen, 2018, s. 57). De innsatte fortsetter blant annet med selvdisiplinering og bærer med seg

fengslenes normer ut i friheten. Jacobsen (2018) skriver at innsattes indre murer er en konsekvens av deres fengselsopphold og blir over disiplinering av en selv (s. 73). Jacobsen (2018) skriver at hennes analyser presenterer at det ikke er klare skiller mellom de ulike fengselsinstitusjonene. Høy-, lavsikkerhetsfengsler og friomsorgen overlapper hverandre og de innsatte opplever ulike begrensninger når det kommer til deres autonomi. De innsatte lager også egne begrensninger både under og etter soningen for å opprettholde selvdisiplinen (Jacobsen, 2018, s. 74).

3.5 Fengenes friheter: Makt og motstand i et norsk fengsel

Denne boken er en omarbeidet og forkortet versjon av Thomas Ugelvik sin phd avhandling «Å være eller ikke være fang: Frihet som praksis i et norsk mannsfengsel». Ugelvik presenterer i sin bok en etnografisk fengselsstudie basert på et feltarbeid i Oslo fengsel. Oslo fengsel er et høysikkerhetsfengsel for kun menn. Ugelvik er interessert i forståelsen av fangenes handlinger ut i fra Foucault sine teorier om makt og motmakt. Studiens sentrale tema innebærer de innsattes hverdagslige motmaktstrategier som fra de innsattes identitet er forstått som frigjørende praksis. Boken deles inn i tre deler, om gjennomføring, om fengselets maktformer og om fangenes friheter. Ugelvik (2011) viser i sin bok blant annet hvordan fanger beskriver at de ansatte sjeldent bryr seg, har godt humør og empati. Fangene verdsetter ansatte som har disse egenskapene i tillegg til ansatte som har fokus på sikkerhet, regler og orden. De innsatte mener at dette skaper trygghet og forutsigbarhet i hverdagen. I fengsel med høyere sikkerhetsnivå er det også større skille mellom ansatte og innsatte. (Ugelvik, 2011, s. 133 – 134).

3.6 Social relationships between prisoners in a maximum security prison: Violence, faith, and the declining nature of trust

Dette er en artikkel skrevet av Alison Liebling og Helen Arnold hvor forfatterne skriver om vesentlige forandringer i sosiale relasjoner i et høysikkerhetsfengsel. Artikkelen inkluderer også en betydningsfull rolle som trosidentiteter spiller i oppbygningen av innsattes sosiale liv. Artikkelen er en studie av en gjentatt sosiologisk undersøkelse av relasjonen mellom innsatte og ansatte i Storbritannia. Metoden innebærer observasjoner, dialoggruppe med 14

innsatte, lange og private intervjuer med 32 ansatte og 52 innsatte og fokusgrupper og undersøkelser med 170 innsatte og 180 ansatte. Noen av studiens resultater viser en nedgang i nivåer av tillit. Forholdet mellom innsatte ble også brutt, noe som var enda mer skjult enn i den opprinnelige studien (Liebling & Arnold, 2012, s. 413). I forfatterens funn vises det også hvordan det sosiale samspillet mellom innsatte i høysikkerhetsfengsel er preget av mistillit til hverandre (Liebling & Arnold, 2012, s. 416 – 422). Relasjoner i høysikkerhetsfengsler kan på den ene siden føre til trygg hverdag i fengslet, mens på den andre siden forhindre ens progresjon under soningen.

3.7 Prisons and their Moral Performance: A Study of Values, Quality and Prison Life

Alison Liebling og Helen Arnold har gjort en omfattende studie av engelske fengsler, hvor de viser til at for et godt forhold mellom innsatte og ansatte må det finnes rom for tillit, respekt, støtte og medmenneskelig anerkjennelse. Slike verdier og relasjoner mellom innsatte og ansatte er betydningsfull for soningsopplevelsen til de innsatte. Dersom ansattes forhold skal oppleves som fint og positivt for de innsatte er tillit, respekt og støtte verdier som anses som viktige (Liebling & Arnold, 2004, s. 205 – 259). Denne boken er basert på en kritisk casestudie.

3.8 Soft power in prison: Implications for staff-prisoner relationships, liberty and legitimacy

Denne artikkelen er skrevet av Ben Crewe som diskuterer relasjonen mellom innsatte og ansatte. Artikkelen fokuserer også på noen av hindringene i utviklingen av en tettere relasjon mellom innsatte og ansatte. Crewe (2011) skriver også i sin studie på lik linje med Ugelvik (2011) at høyt kontrollnivå og betydelig tilstedeværelse av ansatte fører til at hverdagen i fengslet blir tryggere for de innsatte (Crewe, 2011, s. 111). Crewe (2011) skriver også om at det å etablere god relasjon til en ansatt kan utgjøre vesentlig forskjell for den innsatte når det gjelder å oppnå ulike tjenester. Dersom innsatte for eksempel ønsker å fremskynde løslatelse, er det til deres fordel at de etablert et godt forhold til de ansatte. Relasjoner mellom innsatte og ansatte kan av den grunn bli kunstige. Forfatteren skriver også i sin artikkel at det ikke alltid er lett for innsatte å komme overens med de ansatte.

Noen av de innsatte i artikkelen forklarer at nære relasjoner med ansatte ikke er noe for dem fordi det bryter med deres kriminelle eller personlige identitet (Crewe, 2011).

3.9 Oppsummering

Tanken bak å beskrive de ulike forskningene i dette kapitlet, er at det skal gi en forståelse av fagfeltet som studien tar for seg. De relevante forskningene gir leseren en dypere og variert forståelse av innsattes opplevelser og erfaringer fra å sone i fengsler med ulike sikkerhetsnivå og i ulike deler av verden. Forskningen har tatt for seg både norsk og internasjonale studier.

4 Metode

I denne delen av oppgaven skal det presenteres den vitenskapelige metoden som er brukt til å belyse oppgavens problemstilling og deretter fremgangsmåten som er benyttet.

Bakgrunnen for valgene som har blitt tatt for å kunne gjennomføre studien vil også bli begrunnet i dette kapitlet. Når valget av hvilken metode som passer best til oppgaven er det viktig å gå ut i fra problemstillingen, slik at den er i fokus til en hver tid. Det metoden som gir best mulig data, er den metoden en burde velge. Det å reflektere over sine egne ressurser og tidsrom er også viktig når valg av metode skal tas (Johannessen et al., 2016, s. 96). Det har blitt brukt kvalitativ metode i studien, med individuelle intervjuer som har vært semistrukturerte.

4.1 Valg av forskningsdesign og metode

Forskeren benytter seg av et forskningsdesign for å innhente dataene som forskeren ønsker. Forskningsdesign i en studie sier noe om hvordan forskeren har gjennomført studien og hvilken metode som er brukt for å hente inn relevante funn. I denne oppgaven og for denne studien har jeg valgt å bruke kvalitativ metode (Johannessen et al., 2016, s. 93). Kvalitativ forskningsintervju er en form for samtale innenfor den kvalitative metoden som er en måte å samle inn data på. Forsker og intervjuobjektet deltar aktivt i dette intervjuet (Johannessen

et al., 2016, s. 143). I denne studien er det brukt kvalitative forskningsintervju til å samle inn relevante data til forskningsprosjektet.

4.1.1 Kvalitativ forskningsintervju

Denne studien er basert på kvalitative forskningsintervju som den metodiske tilnærmingen. Kvalitative forskningsintervjuer har som mål å få frem betydningen av intervjuobjektens erfaringer og opplevelser av verden (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 20). Kvalitativ forskningsintervju som metodisk tilnærming for denne studien vil kunne gi meg mulighet til å få innsyn i innsattes holdninger, motivasjon, opplevelser, erfaringer og forventninger til overgangsboligen. Jeg ønsker ved hjelp av denne studien å sette lys på hvordan beboere opplever å sone straff i overgangsbolig. Ved at jeg tar i bruk intervju som en metodisk tilnærming i denne studien, vil jeg kunne få frem beboernes opplevelse av hvordan det er å gjennomføre straff i en overgangsbolig. I følge Thagaard (2018) vil dem som intervjuer gi innsikt i intervjuobjektens synspunkter, noe jeg sørger for ved å ta i bruk kvalitativ forskningsintervju (s. 12). Kvale & Brinkmann (2015) setter også blant annet fokus på at dersom målet er at forskeren skal få frem forskjellige menneskers erfaringer, er intervju en relevant metodisk tilnærming (s. 135).

4.2 Vitenskapsteoretisk forankring

Studien har et fenomenologisk utgangspunkt og er inspirert av den fenomenologiske tilnærmingen. Fenomenologien handler om at virkeligheten skapes gjennom et individs opplevelse av et fenomen. Hvert enkelt menneske har en subjektiv opplevelse av et fenomen som kan utgjøre hva deres virkelighet er (Aadland, 2011, s. 177 – 178). Fenomenologien er derfor læren om fenomenet som har fokus på å beskrive og uttrykke hvordan ting vi står i eksisterer for oss og hvordan vi umiddelbart opplever dem. Denne studien er inspirert av fenomenologien fordi den fokuserer på hvordan innsatte i norsk overgangsbolig opplever og erfarer sin egen soning, undersøkelsen og studien sier derfor noe om innsattes subjektperspektiv (Thomassen, 2006, s. 82 – 83). Johannessen et al (2016, s. 169) og Thagaard (2018) beskriver en fenomenologisk undersøkelse på samme måte, hvor forfatterne skriver om viktigheten av å skulle oppnå en dypere forståelse av menneskets

erfaringer (Thagaard, 2018, s. 36). Denne studien tar utgangspunkt i innsattes virkelighet, og slik det oppfattes av dem.

Creswell (1998) gjengitt i Johannessen et al. (2016) legger frem noen steg i en fenomenologisk undersøkelse. Trinn en innebærer at forskeren begynner med forberedelser, hvor det er viktig å bygge seg en forståelse for fenomenologien og hva det handler om. Videre bør problemstillingen formuleres ut i fra et fenomenologisk perspektiv, informantenes erfaringer og forståelse av deres virkelighet. Innsatte ved norsk overgangsbolig har sine egne erfaringer, opplevelser og forståelser av hvordan det er å sone i en overgangsbolig. Det er dette jeg som forsker er ute etter å finne ut av (s. 82 – 84).

Trinn to i den fenomenologiske undersøkelsen innebærer å samle inn data, som vil si at i dette trinnet skal intervjuene gjennomføres. Det vil si at innsatte i norsk overgangsbolig skal fortelle noe om deres opplevelser og erfaringer fra å sone i overgangsboligen i tillegg til hvilken betydning det har hatt for livet etter soningen. Når informantene presenterer et utsagn, forstår forskeren det ved hjelp av de erfaringene han/hun selv bærer på og det vil i tillegg være med på å forme forskerens forståelse av fenomenet. Det er forforståelse som er med på å etablere og danne meninger og tolkninger. Det er derfor forskeren må være klar over egen forforståelse. Jeg har jobbet som vikar i overgangsbolig i tre år og har naturligvis mine tolkninger, meninger og forforståelse om både studiens tema og problemstilling. Det er viktig for meg som forsker å ikke tolke informantenes opplevelser og erfaring i den retningen jeg selv ønsker, men stille meg både åpen og kritisk til det som blir sagt i løpet av intervjuene. Fokuset mitt som forsker bør alltid ligge på informantenes opplevelser og erfaringer av fenomenet. Trinn tre som er det siste trinnet i den fenomenologiske undersøkelsen handler om analyse av datainnsamlingen. Det er viktig å kunne se helheten i datamaterialet og deretter trekke ut det viktigste og mest brukbare dataen ut i fra hva som svarer best på problemstillingen som er satt for studien. Når det viktigste datamaterialet er trukket frem, skrives det om til en sammensatt tekst som i oppgavens tilfellet presenteres under kapittel 5 om presentasjon av funn (Johannessen et al. 2016, s. 82 – 84).

4.2.1 Forforståelse

Med en fenomenologisk tilnærming ønsker forskeren å forstå meningen med et fenomen gjennom informantenes erfaringer, meninger, opplevelser og tanker. Hensikten er å studere informantenes subjektive opplevelser og erfaringer av et fenomen. Forskeren bør ved en kvalitativ undersøkelse og fenomenologisk tilnærming gjøre seg oppmerksom på egen forforståelse, for at det videre kan gi bakgrunn for valg av teoretisk rammeverk, metode, tema og problemstilling (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 44 – 46).

Thomassen (2006) gjengitt i Anker (2020) forklarer hermeneutikk som det greske ordet for fortolkning. Hermeneutikk handler om å forstå og fortolke. En retning innenfor hermeneutikken legger vekt på forskerens forforståelse. Dette kalles i teorien for en hermeneutiske sirkel, hvor forskeren pendler mellom forforståelse og forståelse. Forskeren pendler fra det han/hun tror hun vet fra før til å undersøke det kritisk til å deretter endre forforståelsen. Den hermeneutiske sirkelen kan brukes som en metode til å skape en distanse mellom egen forforståelse og ny forståelse (Anker, 2020, s. 50 – 51).

For studiens del har jeg valgt å presentere min forforståelse for å gi et innblikk i valg av tema og problemstilling. Jeg kommer bevisst til å forsøke å ikke ta stilling til egen forforståelse gjennom arbeidet med oppgaven, slik at informantenes subjektive opplevelser og erfaringer av temaene fremmes. Jeg har tidligere arbeidserfaring fra Kriminalomsorgen, ved Oslo overgangsbolig. Mine tanker om å skrive en masteroppgave om straffegjennomføring i norsk overgangsbolig startet da jeg gikk siste året mitt på bachelorstudiet og gjennomførte min praksisperiode på Elevator. Allerede herifra dannet jeg meg noen tanker om at jeg hadde ønske og interesse for å skrive om straffegjennomføring i lavsikkerhet. Bacheloroppgaven min handlet om overgangsbolig, men fokuset lå på hvordan overgangsboligen kunne bidra til å minske tilbakefall hos innsatte.

Denne gangen, ved dette studiet og denne masteroppgaven ønsker jeg å legge fokus på de innsatte, og deres opplevelse og erfaringer av overgangsboligen og hvordan de tenker overgangsboligen er med på å bidra til opplevelsen av å sone. I tillegg til hvordan overgangsboligen er med på å bidra til livet etter soningen. Jeg opplevde overgangsboligen som et naturlig ledd i soningen for de fleste som er egnet til dette. Overgangsboligen er det leddet i soningen mange kan trenge for å få en mykere overgang til samfunnet, noe som kan forhindre at flere innsatte blir stående utenfor fengselsporten med en søppelsekk i hånden. Overgangsboligene er etablert for å bedre og gjøre utgangen fra fengsel til samfunnet mykere for de innsatte, og for å gi muligheter og erfaringer til innsatte. Flere innsatte som har sonet lenge får opplevelsen av å være en del av samfunnet igjen, ved å enten bidra i arbeidslivet, skolelivet eller frivillig arbeid. Med bakgrunn av min arbeidserfaring fra overgangsbolig bidrar dette til min forståelse av at overgangsbolig er et viktig ledd i et soningsforløp. Min forforståelse innebærer derfor at enhver innsatt som er egnet til en overgangsbolig, bør få tilbud om dette. Dessverre kan det være slik at mange innsatte blir oversett da plasskapasiteten ikke strekker til. I tillegg er det ikke tilstrekkelig med plasser for kvinner i overgangsboligen.

4.3 Datainnsamling

Denne delen av metodekapitlet skal ta for seg hvordan studiens data har blitt samlet inn og en presentasjon av forskningsprosessen. Relevante begreper for forskningsprosessen vil bli redegjort for og en beskrivelse av hvordan jeg som forsker har forsøkt å ta stilling til det og hvilke vurderinger som har blitt tatt i gjennomførelse av studien.

4.3.1 Utvalg og informant rekruttering

I undersøkelser og studier som har benyttet intervju representerer utvalg personer. Kvalitative studier har som regel et begrenset utvalg og det er derfor viktig å velge informantene strategisk. I denne studien har jeg gjort et strategisk utvalg for å rekruttere informanter til intervjuene. Dersom forskeren gjør et strategisk utvalg velger forskeren ut personer som har kvalifikasjoner og egenskaper som igjen er strategiske basert på problemstillingen. Det er viktig å ta stilling til hvilke intervjuobjekter som er strategisk med

tanke på formålet med studien, samtidig som at man sikrer seg det utvalget man ønsker (Thagaard, 2018, s. 54). Jeg som forsker har i forhold til problemstillingen min valgt tidligere innsatte om har sonet i norsk overgangsbolig som mitt utvalg. Det disse har til felles er at de har erfaringer og opplevelser fra å sone i norsk overgangsbolig og utvalget kan ved hjelp av dette fortelle og hjelpe meg som forsker til å svare på studiens problemstilling.

I starten av prosjektet var tanken å rekruttere minst fire og maks åtte informanter. Baktanker var at det var bedre å ha for mange enn for få informanter, da det kunne være en mulighet at alle jeg nådde til ikke ønsket å være med. Det ville derfor være strategisk å dele ut informasjon til flere slik at dersom noen ikke ønsket å være med eller velger å trekke seg ut, så vil det ikke komme til skade for forskningsprosjektet i sin helhet. Johannesen et al. (2016) skriver at det kan være vanskelig å vite på forhånd hvor mange informanter en forsker skal rekruttere og hva en tilstrekkelig størrelse på utvalget skal være. En viktig faktor forskeren hele tiden bør tenke på er om utvalget kan gi nok data til å svare på problemstillingen (s. 74). Dette er også noe veilederen min og jeg diskuterte og kom derfor frem til at fire til åtte informanter ville holde, men at jeg til enhver tid måtte vurdere dette basert på hvordan intervjuene gikk og hvor mye informasjon jeg fikk fra informantene. Jeg tenkte likevel at jeg kunne utføre seks intervjuer i tilfelle noen skulle falle av i løpet av forskningsperioden.

Jeg hadde opprinnelig tenkt til å intervju innsatte på min egen daværende arbeidsplass, da jeg tenkte at det ville føles trygg for både meg og informantene. Dette er noe som ble diskutert med veileder, og vi snakket om eventuelle utfordringer og etiske dilemmaer det ville forekomme av å gjennomføre intervjuene på egen arbeidsplass. Dette i forhold til at jeg hadde taushetsplikt på arbeidsplassen min ovenfor innsatte, mens jeg også i forhold til forskningsprosjektet har taushetsplikt ovenfor informantene mine. Det kunne derfor dukke opp etiske dilemmaer i forhold til dette, hvor jeg kunne ende opp med å stå i en situasjon hvor en av taushetspliktene måtte brytes. Jeg kontaktet likevel fengselslederen ved den overgangsboligen jeg var ansatt hos for å høre hans synspunkt på dette. Jeg spurte også hvordan han forholder seg til at jeg gjennomfører forskning på egen arbeidsplass. Han stilte

seg overraskende positivt til dette, og vektla at han ikke trengte å vite om noe så lenge det ikke var snakk om liv og helse.

Videre i prosessen møtte jeg på en utfordring allerede da jeg undersøkte om forskning på egen arbeidsplass var mulig. Jeg fikk tips fra fengselsleder ved overgangsboligen som hadde fått tips fra en annen overgangsbolig om at dersom forsker ønsket å forske på egen arbeidsplass og intervju innsatte som allerede var under soning innenfor kriminalomsorgen måtte dette søkes om høyere opp i systemet. Det ville da si at dersom jeg ønsker å forske på egen arbeidsplass måtte jeg søke til Kriminalomsorgsdirektoratet. Da jeg tok kontakt med Kriminalomsorgsdirektoratet fortalte de meg at svar på søknaden kan ta opptil seks uker, som vil si at jeg ikke kunne starte rekruttering av informanter i før jeg fikk søknaden godkjent fra Kriminalomsorgsdirektoratet. På tidspunktet dette foregikk hadde jeg heller ikke fått prosjektet godkjent fra NSD, noe som også kunne ta opptil fire ukers tid. Vurderingen av dette ble at jeg ikke skulle forske på egen arbeidsplass eller intervju innsatte som var under soning, da dette krevde en godkjennelse fra kriminalomsorgsdirektoratet.

Jeg kjente til en organisasjon i form av en stiftelse som jobber for innsattes tilbakeføring til samfunnet, denne stiftelsen vil videre bli kalt for stiftelsen for å sørge for og forsterke informantenes anonymisering. I tillegg er det ingen kildehenvisning eller oppført kilde i litteraturlisten, for hvor jeg har hentet informasjon om stiftelsen fra. Grunnen til dette er at dersom det ville blitt kildehenvist eller oppført kilde i litteraturlisten, ville det ikke opprettholdt anonymiteten. Denne stiftelsen er for dem som er under soning og skal løslates snart, men også for de som nylig har blitt løslatt. Jeg kjente til denne stiftelsen fra min daværende stilling i overgangsboligen og kontaktet de i forbindelse med mitt forskningsprosjekt. Jeg hadde allerede litt kjennskap til stiftelsen og visste at det både var innsatte som var under soning men også mennesker som var ferdig med å sone som var en del av denne stiftelsen. Jeg tok kontakt med stiftelsen og fikk kontaktinformasjonen til en veileder der. I påvente av prosjektgodkjennelse fra NSD hadde jeg en uforpliktet møte med denne veilederen hvor jeg la frem informasjonsskriv og intervjuguide.

Når jeg hadde fått prosjektet godkjent fra NSD, tok veilederen fra stiftelsen kontakt med kandidater han tenkte kunne være relevant for denne forskningen. Jeg fikk etter kort tid tilsendt navn og kontaktinformasjon til seks kandidater jeg kunne kontakte. Disse hadde fått beskjed fra veilederen fra stiftelsen om at jeg ville kontakte de og gi nærmere informasjon om hva prosjektet handlet om. Jeg bestemte meg for å ta kontakt med fem av disse kandidatene og alle fem takket ja til å være med i prosjektet.

I forkant av intervjuene tok jeg kontakt med alle informantene. Jeg takket de for at de ønsket å være med på studien og ga dem nærmere informasjon om hva studien kom til å handle om og hvordan intervjuet kommer til å foregå. Jeg avtalte tidspunkt for intervju med informantene og informerte dem om at intervjuet kommer til å foregå i stiftelsen sine lokaler. Til slutt spurte jeg om mail adressen til informantene slik at jeg kunne sende dem informasjonsskriv og intervjuguide. Meningen med at jeg sendte informasjonsskriv og intervjuguide i forkant av intervjuet var at informantene kunne gjøre seg opp noen tanker om spørsmålene og bli kjent med intervjumaterialet.

Når fire av intervjuene var gjennomført, manglet jeg kun å intervju den siste kandidaten men på grunn av private årsaker kunne ikke siste kandidat bidra i prosjektet likevel. Dette endte opp med at jeg fikk fire informanter til denne studien, to menn og to kvinner. Innholdet og informasjonen jeg fikk fra disse fire informantene var fyldig og siden jeg var såpass langt i prosjektet var det ikke nok tid til å gå tilbake å rekruttere nye informanter. For ordens- og anonymiseringens skyld har jeg valgt å omtale alle informantene for «han» når jeg skriver om disse i oppgaven. Grunnen til dette er for å forsterke anonymiseringen så godt som mulig. Informantene mine var mellom 40 og 70 år og hadde alle erfaring med å sone i både høysikkerhetsfengsel, lavsikkerhetsfengsel og overgangsbolig. Noen av informantene hadde også erfaring med møteplikt i etterkant av prøveløslatelse. Nærmere om hva møteplikt innebærer, forklares i delkapittel 5.5.

4.3.2 Utarbeiding av intervjuguide

I forkant av intervjuene utarbeidet jeg en semistrukturert intervjuguide (vedlegg 1) som et hjelpemiddel for meg ved gjennomføringene av intervjuene. En semistrukturert intervjuguide er en form for veiledning for forskeren som kan bestå av temaer og hovedspørsmål. Denne intervjuguiden har også rom for oppfølgingsspørsmål, dersom det under intervjuet skulle være behov for det. Det er i en fenomenologisk studie vanlig å ta i bruk semistrukturerte intervju når fenomenet skal forstås fra informantenes subjektive opplevelser. Dette har en sammenheng med at semistrukturerte intervjuer skaper rom for at intervjuene til en viss grad holder seg til temaene og spørsmålene skrevet i intervjuguiden, men at intervjuene også kan spille seg litt friere rundt temaene. Dette avhenger av hva informantene ønsker å legge vekt på rundt temaene (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 46).

Jeg valgte å ta i bruk en semistrukturert intervjuguide i intervjuene mine fordi jeg ønsket et hjelpemiddel som kunne gi meg rom til tilpasning. Dersom informantene ønsket å tilføye eller jeg som forsker ønsket å stille oppfølgingsspørsmål, ville det gitt oss en mulighet til det. Samtidig gir intervjuguiden både informantene og meg noe å gå ut i fra slik at samtalen ikke blir for løs og at vi forholder oss til de gitte temaene. Ved utformingen av intervjuguiden sørget jeg for å standardisere spørsmålene jeg stilte. Det vil si at alle informantene fikk de samme spørsmålene i utgangspunktet, men at jeg tok hensyn til dersom samtalen beveget seg i en annen retning (Johannessen et al., 2016, s. 148). Formuleringene av spørsmålene i intervjuguiden tok utgangspunkt i temaene nedenfor.

Temaguide

1. Informantens bakgrunn
2. Straff
3. Frihet
4. Soning på overgangsboligen
5. Livet etter soning og løslatelse

4.3.3 Gjennomføring av intervju

Tre av fire intervjuer ble gjennomført fysisk, mens det siste intervjuet ble gjennomført via zoom. Grunnen til at det siste intervjuet ble gjennomført via zoom er fordi informanten ikke kunne møte opp fysisk fordi informanten bodde i en annen by. Når jeg meldte inn prosjektet til NSD første gang fikk jeg godkjenning på at jeg kunne intervju informantene mine fysisk og av den grunn tok jeg kontakt med NSD igjen for å undersøke om jeg kunne intervju en informant over zoom. NSD fortalte meg at så lenge jeg ikke tok opptak av intervjuet med opptak funksjonen på zoom, så skulle det ikke være noe i veien for å gjennomføre et av intervjuene over zoom. Intervjuene som foregikk fysisk fant sted i stiftelsen sine lokaler, noe veilederen fra stiftelsen foreslo da dette var tryggest for både informanten og meg. Jeg hadde beregnet ca. 45 – 60 minutter til hvert intervju og dette er også noe jeg hadde skrevet i informasjonsskrivet som alle informanter fikk. Noen av intervjuene tok mer enn 60 minutter, men jeg sørget for at jeg hadde nok tid og at informantene fikk snakket ferdig og satte ikke noe tidsbegrensning dersom informantene snakket om viktige synspunkter som de hadde lyst til å få frem.

Når informantene møtte til intervju hadde jeg som rutine å gjennomgå informasjonsskriv på nytt sammen med informanten, selv om de hadde fått denne tilsendt på mail i forkant av intervjuet. Dette gjorde jeg for å sørge for at de fikk med seg all nødvendig informasjon før de signerte. Spesielt dette med at intervjuet ville bli tatt opp på en lydopptaker, hva lydopptakene ville bli brukt til og hvordan de skulle bli oppbevart (Tjora, 2021, s. 180). Etter at informanten hadde signert informasjonsskrivet startet jeg lydopptakeren og intervjuet.

For den ene informanten som hadde intervju over zoom, fikk jeg i forkant av intervjuet en skriftlig signatur fra informanten. Denne informanten var innom stiftelsen en dag i uken og vi avtalte slik at den dagen informanten var på stiftelsen, kunne vi møtes der for kun signatur og deretter ta selve intervjuet over zoom.

4.3.3.1 Opptak av intervju

Det ble benyttet lydopptaker under alle fire intervjuene. I følge Kvale & Brinkmann (2015) er lydopptaker det mest brukte hjelpemiddelet for å kunne ta opp og registrere dataene til analysen som gjøres senere i datainnsamlingsprosessen (s. 205). Lydopptakeren ble lånt fra skolens bibliotek og ble brukt som et hjelpemiddel slik Kvale & Brinkmann presiserer det. Siden jeg brukte lydopptakeren under alle intervjuene gjorde det intervjuene mer bekymringsfrie for meg som forsker fordi jeg slapp å stresse med å for eksempel notere ned alle viktige synspunkter informantene hadde å fortelle om. Dermed så sikret lydopptakeren at jeg ikke gikk glipp av viktig data og i tillegg så førte det til at det ble en god flyt i kommunikasjonen under intervjuet, da all min oppmerksomhet var på hva informanten sa. Lydopptak som er detaljert og deretter gjennomført transkripsjon kan for eksempel sørge for at jeg senere kan sitere direkte fra det informantene har sagt og ikke minst god analyse av dataene (Tjora, 2021, s. 181).

4.3.4 Transkribering

Transkribering betyr å overføre eller skrive om en samtale til tekst. Hensikten med å transkribere er å legge frem det som har blitt sagt i intervjuet og dets innhold på en best mulig måte (Malterud, 2017, s. 78). Ved å transkribere gir det forskeren en mulighet til å bli bedre kjent med dataene (Braun & Clarke, 2006, s. 87). Jeg kjenner igjen det Braun & Clark skriver om at transkribering gjør at forskeren blir bedre kjent med dataene. Jeg kjente på at jeg også fikk en oversikt over hva som ble vektlagt, hva som fremhevet seg, hva som var likhetene og hva som var forskjellene i intervjuene ved hjelp av å transkribere dem. Transkribering var noe av det mest krevende i prosessen og som jeg brukte mest tid på. Det å sette av tid og transkribere detaljert er et viktig utgangspunkt for å videre kunne gjennomføre en tematisk analyse (Braun & Clarke, 2006, s. 96).

4.4 Presentasjon av tematisk analyseprosess

Målet med å gjøre en analyse av dataene er å kunne gi en mening i hva svarene på forskningsspørsmålet innebærer (Kvale & Brinkmann, 2015, s. 215). Braun & Clarke (2006) skriver om at en analyse av datamaterialet starter når forskeren begynner å lete etter

mønster og visse meninger i materialet (s. 86). Jeg valgte i min analyseprosess å ta i bruk Braun & Clarke (2006) sine steg i tematisk analyse. Målet med en tematisk analyse er å lete etter og finne data som er beskrivende og som bygger på temaer som er gjennomgående i intervjuene. Forskeren kan benytte tematisk analyse når forskeren ønsker å legge frem informantenes erfaringer, oppfatninger og opplevelser av et fenomen (Braun & Clarke, 2006, s. 77 – 82). Jeg valgte å bruke tematisk analyse for min analyseprosess fordi problemstillingen min spør etter innsattes opplevelser og erfaring fra å sone i norsk overgangsbolig. Ved hjelp av tematisk analyse kunne informantenes synspunkter og svar deles inn i ulike temaer. Braun & Clarke (2006) skriver om seks ulike trinn i den tematiske analysen som skal bli presentert i de nest delkapitlene.

4.4.1 Trinn 1: Bli kjent med dataene

Første trinnet i den tematiske analyseprosessen handler om at forskeren skal bli kjent med datamaterialet. Det å tilegne meg dybde og bli kjent med dataene var en lang og tidskrevende prosess. Denne prosessen startet allerede ved gjennomføring av intervjuene når jeg samlet datamaterialet gjennom samtale med informantene. Videre i prosessen ble jeg også bedre kjent med datamaterialet ved å transkriberer alle intervjuene. De kvalitative intervjuene som er gjort i denne studien måtte transkriberes for å kunne gjennomføre en tematisk analyse senere i prosessen (Braun & Clarke, 2006, s. 87 – 88). Som nevnt tidligere i delkapittel 4.3.4 var transkribering av intervjuene noe som var tidskrevende og til tider så jeg ikke hele poenget med transkriberingen. Likevel skriver Braun & Clarke (2006) om at transkribering er ikke bortkastet tid, fordi det er et av de tidlige stegene i analysen som hjelper forskeren med å utvikle en bredere forståelse av dataene (s. 88 – 89). Dette er også noe jeg selv opplevde når det var på tide å analysere transkripsjonene, og det var mer synlig hvorfor jeg først måtte transkribere og deretter analysere.

4.4.2 Trinn 2: Koding

Etter at transkriberingen var gjort og jeg hadde blitt kjent med dataene mine, startet jeg med det andre trinnet i analyseprosessen også kjent som koding. Koding handler om å lage en liste med ulike koder som representerer ulike elementer ved dataen som er samlet inn.

Disse kodene er tilpasset, interessant for forskeren og som er relevant å samle for å senere presentere i studiens funn (Braun & Clarke, 2006, s. 88). Braun & Clarke (2006) skriver om ulike metoder en kan kode på (s. 89). Jeg valgte å kode med ulike farger på hver koding i dokumentet, det som handlet om samme tema fikk samme farge altså samme kode. For eksempel markerte jeg rød farge på alt som handlet om relasjon mellom ansatt og innsatt. Slik fikk jeg oversikt over hvilke data som tilhørte hvilke koder.

4.4.3 Trinn 3: Fra koder til tematikk

Etter at jeg var ferdig med å kode alle intervjutranskripsjonene var det tid for trinn tre i analyseprosessen hvor forskeren endrer de ulike kodene til ulike temaer. Å finne tema vil si å finne flere gjentakende mønstre som skaper et fenomen som er interessante for studien (Braun & Clarke, 2006, s. 89). For å finne bestemte temaer, prøvde jeg å se sammenhenger og likheten mellom de forskjellige kodene. Målet var å samle de kodene som kunne knyttes til samme tema, slik at de kunne beskrive det temaet videre i prosessen (Braun & Clarke, 2006, s. 89 – 90).

4.4.4 Trinn 4: Gjennomgang av temaene

Fra å lage koder til å lage tema, var det tid for gjennomgang av temaene som trinn fire i analyseprosessen. Dette er for å sikre at jeg hadde nok data som var både tilfredsstillende og dekket temaene (Braun & Clarke, 2006, s. 91 – 92). I dette trinnet så jeg også på om noen av temaene kunne slås sammen.

4.4.5 Trinn 5: Definere og navngi temaene

Trinn fem i analyseprosessen handler om å navngi temaene som blir fremhevet etter de øvre trinnene i analyseprosessen. Disse navngitte temaene skal være de som blir presentert i kapitlet om presentasjon av funn (Braun & Clarke, 2006, s. 92). Jeg delte i utgangspunktet analysen min i seks ulike temaer: (1) relasjon til ansatte, (2) spenning mellom frihet og straff, (3) kontroll over egen situasjon, (4) relasjon til andre innsatte, (5) sosialt fellesskap på overgangsboligen og (6) livet etter soning. Etter å ha analysert alle fire intervjutranskripsjonene ved hjelp av disse seks temaene, kom jeg frem til at kun fem av

temaene var relevante og dekket nok data for oppgaven videre. Derfor vil tema (4) relasjon til andre innsatte bli dekket av tema (5) og tema (1).

4.4.6 Trinn 6: Produksjon av rapport

Siste trinnet i analyseprosessen handler om å produsere rapporten. Dette er i denne oppgaven gjort som en presentasjon av funnene mine som skal presenteres i neste kapittel. I presentasjonen av funnene er det viktig å presentere funnene og dataene på en slik måte som er troverdig og som kan beskrive informantenes opplevelse av fenomenet med gyldighet og validitet (Braun & Clarke, 2006, s. 93).

4.5 Innhenting og bearbeiding av teori og forskning

For å hente inn relevant teori og forskning har hovedsakelig brukt oria.no, google scholar, og høgskolens fysiske bibliotekjenester. De nettbaserte kildene har jeg brukt for å kunne hente inn litteratur og kilder ved å søke på bestemte begreper. Jeg søkte på både norsk og engelsk for å kunne nå en bredere teori og forskning. Noen av disse begrepene var: innsatte, overgangsbolig, normalitetsprinsippet, kriminalomsorg, fengselsopphold, opplevelser, erfaringer, innmates, transitional housing, prison.

Jeg benyttet meg også av kildelisten til andre artikler, bøker, rapporter og masteroppgaver som omhandlet om temaer som var relevant for min problemstilling. Disse kildene førte meg videre til andre kilder og deretter til primærkildene som mange av disse oppgavene og artiklene brukte. Jeg forsøkte underveis i prosessen å hele tiden være kritisk til kildene mine, ved å for eksempel vurdere troverdigheten ved å undersøke bakgrunnen til kildens forfattere. Det var viktig for meg å være kritisk til kildene jeg fant og brukte i oppgaven da det er viktig at kildene er pålitelige. Det var også viktig for meg at teori og forskning hadde en relevans for min oppgave og problemstilling.

4.6 Forskningsetiske refleksjoner

Dette delkapitlet vil ta for seg studiens reliabilitet, validitet og overførbarhet. I tillegg vil studiens etiske vurderinger i form av blant annet informert samtykke, konfidensialitet, anonymisering og intervjuetikk presenteres. Til slutt vil delkapitlet ta for seg forskerens rolle.

4.6.1 Reliabilitet

Studios reliabilitet sørger for at forskningsdataen er troverdig og hvilken grad av pålitelighet den har (Thagaard, 2018, s. 188). Reliabilitet kan ofte måles i om andre forskeren hadde kommet frem til samme resultat som meg dersom de hadde brukt samme teori, forskning, forskningsdesign, og metoder som er brukt i denne studien (Thagaard, 2018, s. 187). Andre forfattere antyder at er nærmest umulig å oppnå helt like resultater i de samme kvalitative studiene fordi ulike forskere vil ha ulike erfaringer og ulike forforståelser av fenomenet som vil være med på å påvirke studien (Johannessen et al., 2016, s. 229 – 230). Uavhengig av dette er det mulig at forskeren styrker troverdigheten og reliabiliteten til sin studie ved å gi en beskrivelse av detaljer, fremgangsmåte, metodevalg og andre relevante valg som har blitt tatt underveis i studien. Jeg har forsøkt å styrke studiens reliabilitet og oppgavens troverdighet ved å gi en oversiktlig og detaljert beskrivelse av analysemetoden og forskningsstrategien. I tillegg har jeg også presentert min forforståelse og hvor den kommer fra og jeg har forsøkt å begrunne hvert valg jeg har tatt for meg underveis i studien.

4.6.2 Validitet

Validitet betyr gyldighet og handler om at dataen i studien har en relevans for fenomenet som forskes på. Dataene i studien skal representere informantenes opplevelse av norsk overgangsbolig, og det er derfor viktig at jeg som forsker ivaretar dataens gyldighet for forskningen (Johannessen et al., 2016, s. 66 – 67). For at jeg kan sikre validiteten i studien min har jeg tatt i bruk kvalitative forskningsintervju som egner seg best i denne studien til å besvare problemstillingen. I disse intervjuene har informantene delt sine opplevelser og erfaringer ved å sone i norsk overgangsbolig. Jeg har også tatt i bruk direkte sitater fra informantene i både kapitlet om presentasjon av funn men også i diskusjonskapitlet.

Validiteten i kvalitativ forskning kan kontrolleres ved å sammenligne forskerens tolkning av dataene med andre studier og forskninger og se om det er gjenkjennelige funn (Thagaard, 2018, s. 189). Dette har jeg gjort rede for og beskrevet i kapittel 3 om tidligere forskning på felt.

4.6.3 Overførbarhet

Overførbarhet som også blir kalt for ytre eller ekstern validitet. Studiens overførbarhet handler om hvorvidt funnene i studien kan overføres til andre liknende fenomener. Dette handler om funnene fra dataene fremdeles er gyldige dersom de studeres utover konteksten (Johannessen, 2016, s. 231). Alle informantene i denne studien har erfaringer og opplevelser fra å sone i norsk overgangsbolig. Det vil si at studien i utgangspunktet kun kan si noe om å sone i norsk overgangsbolig og hvordan det oppleves og erfares. Likevel har alle informantene tidligere erfaring fra å sone i andre høy- eller lavsikkerhetsfengsler. I tillegg er resultatene i denne studien sett i sammenheng med annen forskning på felt. Ved å slå dette sammen kan studien ha overføringsverdi til andre studier med samme tematikk og rammer.

4.6.4 Ethiske vurderinger

Forskningsetikk handler om regler og retningslinjer hvor hensikten er at den sørger for at forskeren gjennomfører forskningen på et forsvarlig og sikker vis (Johannessen et al., 2016, s. 83 – 85). Jeg måtte derfor melde prosjektet til norsk senter for forskningsdata også kalt for NSD. NSD vurderte om mitt prosjekt, slik jeg beskrev det i innmeldingen er forsvarlig etter loven. Min søknad til NSD ble godkjent 19.01.2022 (vedlegg 3).

4.6.5 Informert samtykke

Informasjonen deltakerne får innebærer blant annet forskningens tema, hva det betyr å delta i forskningen og hva forskningen skal brukes til. I et informert samtykke er det viktig at forskeren presiserer at deltakelsen er frivillig og at deltakerne har rett til å trekke seg når som helst underveis i prosjektet dersom de ønsker det. Etter det må forskeren få et frivillig samtykke fra deltakerne hvor de skriver under på at de ønsker å være informant (Thagaard,

2018, s. 22; Kvale & Brinkmann, 2015, s. 104). Slik nevnt i delkapittel 4.3.3 om gjennomføring av intervju, hadde jeg en rutine hvor jeg gikk gjennom informasjonsskrivet på nytt med alle informantene når de møtte opp til intervju. På slutten av hvert informasjonsskriv var det en del om samtykkeerklæring hvor informantene skulle skrive under. Informantene ga samtykke ved å skrive under på samtykkeerklæringen etter at informantene og jeg sammen gikk gjennom informasjonsskrivet og samtykkeerklæringen (vedlegg 2).

4.6.6 Konfidensialitet

De nasjonale forskningsetiske komiteene også kalt for NESH (2021) skriver at konfidensialitet sørger for å sikre at informasjon som er samlet inn fra informantene, kun er tilgjengelig for de bestemte personene som er avtalt skal ha innsikt (s. 21 – 22). For å opprettholde konfidensialitet, sørget jeg for å slette lydfilene fra lydopptakeren etter at de var overført på en kryptert minnepenn. Kontaktinformasjonen til informantene hadde jeg på en annen telefon enn min egen privattelefon, som jeg tok kontakt med de fra. Denne telefonen ble sammen med andre fysiske papirer om kontaktinformasjon låst inn på et trygt sted. Både telefonen og papirene hadde ikke navn på informantene men nummer som for eksempel «informant 1». Den krypterte minnepinnen og informantenes kontaktinformasjon ble låst inn separat på hvert sitt trygge sted.

4.6.7 Anonymisering

Anonymisering innebærer at informantene i studien ikke skal være identifiserbare (NESH, 2021, s. 21). I denne oppgaven har jeg sørget for å ta forskningsetiske hensyn og dermed valgt å anonymisere blant annet hvilken overgangsbolig informantene sonet i, og i tillegg anonymisert alle informantene. Jeg har gjort dette ved å formulere problemstillingen min slik at den handler om «norsk» overgangsbolig, og ikke en spesifikk overgangsbolig i Norge. Dette kan bidra til anonymisering av hvilke overgangsboliger det spesifikt er snakk om. I tillegg har jeg valgt å kalle alle informantene med nummer fra 1 til 4 og ikke bruke deres egne navn, som for eksempel «informant 1». Slik nevnt i delkapittel 4.3.1 om utvalg og rekruttering valgte jeg å ikke spesifisere hvem av informantene som er menn og hvem som er kvinner, for å sørge for at anonymiteten kunne forsterkes enda mer. Derfor er alle

informantene i studien omtalt som menn. I forkant av intervjuet fikk alle informanter beskjed om å ikke nevne sitt eget eller andres navn i intervjuet for å kunne sørge for alle parters anonymisering. Samtidig fikk informantene også beskjed om at de ikke trengte å dele informasjon om deres eller andres privatliv og eventuelle bakgrunn.

4.6.8 Intervjuetikk

Når forskeren skal utføre intervju er det viktig å ta hensyn til eventuelle intervjuetikk. Når en utfører kvalitative dybdeintervjuer med konkrete tema kan det være forskjellige ting som kan komme frem. Det er viktig å tenke over at noen av temaene kan være følsomme eller traumatiske for informantene som kan komme til skade for dem og at forskeren utfører intervjuet deretter (Tjora, 2021, s. 187). Når jeg utformet intervju spørsmålene var det viktig for meg å ikke legge til rette for sensitive temaer. Jeg var også klar over at noen av informantene kunne synes det er tøft å snakke om sin soning, da dette kan være et sensitiv tema og tidsperiode for mange. Dette var også grunnen til at jeg sendte intervjuguide i forkant av alle intervjuer slik at informantene var klar over hva intervjuet skulle handle om. Jeg var også åpen for at dersom det var noen av spørsmålene informantene ikke ønsket å svare på, kunne vi unngå dem.

4.7 Oppsummering

Dette kapitlet har tatt for seg en presentasjon av oppgaven og studiens metode. Studien har blitt gjennomført ved hjelp av fenomenologisk tilnærming og kvalitative intervjuer som metode. Det har blitt vist og forklart i kapitlet hvordan tematisk analyse ble brukt til å gjennomgå forskningsdataen. Kapitlet har også tatt for seg en presentasjon av hvordan studien er bygget opp, hvilke valg som har blitt tatt underveis og hvilke forskningsetiske hensyn som har blitt tatt vare på, ved bruk av fagbegreper. Samt hvordan studiens reliabilitet, validitet og overførbarhet har blitt tatt vare på.

5 Presentasjon av funn

For å kunne presentere funnene mine har jeg analysert alle fire intervju transkripsjonene. Jeg har delt analyse opp i fem ulike temaer. Temaene er (1) *relasjon til ansatte*, (2) *spenning mellom frihet og straff*, (3) *kontroll over egen situasjon*, (4) *sosialt fellesskap på overgangsboligen* og (5) *livet etter soning*. Ved hjelp av disse temaene har jeg fått frem informantenes beskrivelser og refleksjoner rundt gjennomføring av straff i en overgangsbolig. Informantenes beskrivelser og refleksjoner innebærer også deres opplevelser og erfaringer. Denne presentasjonen av funnene er hovedsakelig gjort i tredjeperson, og diverse sitater fra informantene vil bli forklart i førsteperson. Relevant for forståelse og lesing av resultatene, er at alle fire informantene i utvalget har erfaring fra andre fengselsinstitusjoner med ulik grad av sikkerhet. Noen har erfaring fra både høysikkerhet og lavsikkerhet. Dette vil informantene både supplere og sammenligne oppholdet på overgangsboligen med.

5.1 Relasjon til ansatte

Det er flere av informantene som beskriver relasjonen tilknyttet ansatte ved overgangsboligen de har sonet i. Informant 2 forteller om viktigheten av at de ansatte er tett innpå og følger opp de innsatte. Hans erfaring fra lukka fengsel er at han alltid lå under radaren og kunne holde seg der en stund. I motsetning til lukka fengsel så var det ikke slik for han på overgangsboligen. Der sier han selv at han ble møtt med aksept og tok det første steget med å begynne å jobbe med seg selv istedenfor å unngå det.

Informant 2 fortalte også at han hadde et ønske om å jobbe med ungdommer, og at han selv trodde han ikke kunne dette fordi han hadde sonet flere dommer. De ansatte ved overgangsboligen så ikke på informant 2 sitt ønske som umulig og valgte heller å gi råd og støtte han:

«Det at de ansatte på overgangsboligen ble en heia gjeng, det var veldig viktig. Da jeg fant ut at jeg hadde lyst til å jobbe med ungdom så hadde jeg jo egen sånn «du er jo

kriminell, du er jo et dårlig menneske, hva kan du», og da hørte jeg andre som sa at det hadde du passa veldig bra til. Da fikk jeg lov til å tro litt på det selv og uten overgangsboligen så hadde jeg ikke hatt selvtilliten. Det var et stort skifte for meg fra lukka til overgangsboligen». – Informant 2

«Det var en som skaffa meg en jobb på pøbel prosjektet. Da viste han at han hadde tro på meg. Det var kjempe fint». – Informant 2

Noen av informantene beskriver de ansatte som et av de første støttesystemene de hadde oppgjennom soningen samt hvordan de møtte en viss form for aksept fra de ansatte.

«Overgangsboligen ble kanskje det første støttesystemet jeg har hatt og det var ålreit. Derfor er en overgangsbolig viktig, fordi det blir det omvendte av skammen. Da er det noen som viser at dem støtter deg. Da blir det medmenneskelig kjærlighet». Informant 2

Informant 1 opplevde å bli sett på overgangsboligen, etter å ha erfart å ikke bli sett og å måtte mase seg frem til ting i tidligere fengselsopphold:

«... Også kommer man til overgangsboligen, også satt vi oss ned der med det samme jeg kom. Jeg fikk omsider bankbrikke, jeg kunne ingenting om de tingene der, jeg fikk betale husleie og alle de her tingene. Også hadde vi sendt alle papirene til NAV, også hadde det gått fire dager kanskje og jeg var på vei til jobb om morgenen, også kom hun ene og sa «du må ikke tro at vi har glemt deg, men vi bare plages litt med NAV». Bare den følelsen der av at her var det faktisk krefter som jobbet «for» meg uten at jeg må stå på døra der hver dag og si «husker du meg». Det er noe av det jeg synes

*var vanskeligst med å være i fengsel, det var den der evige mase-kulturen». –
Informant 1*

Informant 1 forteller også at han opplever at mange betjenter i norske fengsler kun jobber for å tjene penger, og at grunnleggende faktorer som menneskeverd kan forsvinne fra overflaten. Han forteller at dersom man er mindre sosial, tilbaketrukket og sier lite så kan man forsvinne i mengden blant alle innsatte og ingen merker behovene dine. Han opplever overgangsboligen som en plass hvor dette ikke er tilfellet. I tillegg forteller han om en hendelse hvor han erfarte at det var lov å feile uten umiddelbare konsekvenser.

«På overgangsboligen så følte jeg aldri at det var noen der bare for å få lønn. Da følte jeg at alle var like varme, og alle brydde seg. Fordi jeg opplevde også at det var enkelte regler jeg ikke hadde fått med meg. Jeg kom hjem fra jobb en dag også møtte jeg ei av de ansatte i døra på kiwi, jeg skulle handle litt. Jeg så at hun ansatte ble så rar, og jeg sier jo «hallo»!! også da jeg kom hjem, så sier hun «du får ikke lov» og jeg tenkte herlighet. Men det var aldri et problem, det var lov å gjøre en liten feil også går vi videre. Fy faen, for en god plass og for et fantastisk opplegg». – Informant 1

Høytidene kan være en tung periode for mange innsatte. Mange får permisjoner og besøker familie, men det finnes også innsatte som ikke har noen å besøke. Noen av informantene la også vekt på at de ble tatt vare på rundt høytidene av de ansatte ved overgangsboligen. Informant 3 fortalte blant annet at han fikk flotte ord i julegave og ble rørt av dette. Han satte stor pris på at dem ble godt ivaretatt, fikk bake, handle og ordne slik de ønsket rundt høytidene.

Informant 3 tar også opp en interessant vending i temaene om relasjoner til ansatte hvor han blant annet prøver å forklare at det er forskjell på ansatte. Slik forskeren forstår det

prøver han å formidle at han har lært seg å spørre riktig ansatt om riktig ting. Altså at han vet hvilken ansatt han skulle eller ville spurt for å få det svaret han ønsket å høre.

«Det er så veldig forskjell på de ansatte. Man vet jo og har lært seg at man kan spørre forskjellige og få forskjellige svar». – Informant 3

5.2 Spenning mellom frihet og straff

Et annet tema som har stor relevans for oppgaven og som informantene både snakket om og ga eksempler på var spenningen mellom frihet og straff. Fra et utenfra perspektiv kan overgangsboligen oppleves som mindre straff og større frihet, dette blant annet fordi de innsatte har flere timer permisjoner i løpet av en uke, dem er i ordinær arbeid eller studier og har mulighet til å regulere hverdagen i den retningen de vil så lenge det er innenfor visse regler og rammer. Det er disse reglene og rammene som er grensen mellom frihet og straff:

«Jeg forstår at enkelte som aldri har vært i fengsel sier at å være i fengsel i Norge er som å være på hotell, I get it. Dette fordi at frihetsberøvelsen ligger i at du ikke har telefon og du kan ikke gå ut og inn som du vil, men ellers er det greit. Det er som å være på et internat. Overgangsboligen var ikke en straff men en progresjon». – Informant 1

I motsetning til informant 1 som opplevde overgangsboligen mer som en progresjon enn straff, så opplevde informant 3 overgangsboligen som en straff men med masse frihet. Informant 3 satte pris på at han kunne gå ut fra overgangsboligen hver dag, kunne ta seg en røyk når som helst og ha telefon og pc. Likevel beskriver informant 3 forskjellen på å sone i fengsel og overgangsbolig:

«Det å sone i fengsel og i en overgangsbolig, det er to vidt forskjellige opplevelser. Det var fantastisk på alle mulige måter. – Informant 3

Informant 2 fortalte at friheten på overgangsboligen var passe. Han fokuserte på strukturen overgangsboligen medførte og forteller også at dersom det ikke hadde vært struktur på overgangsboligen, ville det vært et mareritt. Informant 2 la også vekt på at man ikke kan gå fra å være helt kontrollert til å full frihet uten at det medfører skader.

«Jeg trengte den strukturen som var på en overgangsbolig. Jeg oppfattet det mer som struktur enn som straff». – Informant 2

Informant 4 sammenlignet overgangsboligen med Bastøy fengsel. Han forteller at overgangsboligen var nærmere friheten enn det Bastøy var.

«Bastøy var et eventyrland, det er et eget samfunn, litt tilbake i tid. Du er ikke så mye ute, og da blir det der inne samfunnet ditt, men det er jo ikke slik virkeligheten er. Den er mindre lik friheten enn det overgangsbolig er, fordi da kommer du litt tettere på, du er litt ute, du går på en butikk og handler, du kan gå og ta deg en kaffe med noen. Så du føler at du er litt nærme likevel. Det er litt av poenget fordi det er jo der man skal. Er man for lenge på slike steder som Bastøy så tror jeg ikke det er bra heller». – Informant 4

Informant 3 fortalte at det var utfordrende å sone i fengsel med høy sikkerhet. Han er en hyppig røyker og synes det var vanskelig å kun røyke få ganger om dagen.

«Det var et helvete å sone på lukket avdeling. Det var ikke mye fellesskap, det var opp å spise frokost også gå på jobb hvis du hadde eller skole. Det var lufting og røykingen ble det store problemet. Vi fikk røyke kun tre ganger, en om morgenen, en om ettermiddagen og en om kvelden. Så for meg som røykte så var det et stort problem. Det var bare en gang jeg turte å ha lighter på rommet. Det fant jeg ut at bare ble mer stress enn det var godt, så det var bare en gang. Vi måtte levere fra oss både røyken og tobakken når vi kom inn». – Informant 3

Noen av informantene fikk også spørsmål om de største forskjellene mellom høysikkerhet, lavsikkerhet og overgangsbolig.

«Det er jo friheten, det er jo det. Måten folk oppfører seg på også. Man blir mer og mer avslappet mot overgangsboligen. Folk blir lettere til sinns som oftest, folk er veldig i vanlig fengsel litt bitre. Klaging på systemene, mange er opptatt av det. Noen er opptatt av dommene. [...] Dem blir litt mer gladere når dem kommer til åpen fengsel som eksempel, også på overgangsbolig blir dem litt mer tilbaketrukket men mer avslappet. Da har dem vært så sosiale at dem vil slappe av litt. At dem vil forberede seg på å komme seg ut. Mange er mindre sosiale». – Informant 4

Informant 3 beskriver hvordan det føltes å bli overført fra høysikkerhet, til lavsikkerhet, til overgangsbolig og til løslatelse.

«Som jeg sier så var det å komme til himmelen. To ganger har jeg vært i himmelen, en gang når jeg kom fra lukket avdeling til åpen avdeling, og en gang når jeg kom fra åpen avdeling til overgangsboligen. Også kom jeg enda mer til himmelen når jeg kom hjem». – Informant 3

Flere av informantene hadde også en felles forståelse for at visse regler og rammer måtte være tilstede for at overgangsboligen skulle fungere slik den var ment, og for at den skulle ha den innvirkning som var ment. Informantene ga uttrykk for og viste forståelse ovenfor at til tross for at de hadde permisjoner og utganger fra overgangsboligen så var blant annet innetidene og begrenset permisjonstimer og permisjonsdøgn noe av straffen.

«Det var frihet med begrensninger. Du har ikke muligheten til å gjøre som du vil og da blir det på en måte straff. Men du skal få lukte litt på det å gå på arbeid, eller møte opp et sted. Om det skulle vært større frihet på overgangsboligen, vet jeg ikke hvordan man skulle gjort fordi da mister du på en måte mye av betydningen, så jeg tror at overgangsboligen må være sånn som den er». – Informant 4

Informant 2 fortalte at dersom en går fra høysikkerhetsfengsel, til lavsikkerhetsfengsel også videre til overgangsboligen så opplever en overgangsboligen som frihet. Hvis en derimot går direkte og soner i en overgangsbolig, hadde en ikke merket friheten på samme nivå.

«Det er jo en del av straffesystemet da, det er jo klart det er urinprøver. Men det oppfattes ikke som det fordi forventningene.... hvis du hadde gått rett fra gata og blitt satt i en overgangsbolig, så hadde du gått og klagd skikkelig. Men når du har en annen referanseramme, så er jo det frihet som bare det å være på overgangsbolig. Førstegangssoner er jo super søte, det er søtteste av alle. Så de klarte jo å gå rundt å klage der også» - Informant 2

5.3 Kontroll over egen situasjon

Informantene fikk noen spørsmål om temaet brukermedvirkning og hvordan de opplevde å få være med på å bestemme rundt egen soning, og om det i det hele tatt var rom for dette under deres soningsopphold ved overgangsboligen. Samtlige informanter i utvalget ga uttrykk for at dem fikk være med på å bestemme og regulere egen hverdag ved

overgangsboligen. Dette var også noe, noen av dem ikke kjente fra tidligere fengselsopphold.

«Man kunne gå ut og bare gi beskjed og at ansatte kunne være med på butikken. Bare det å få pc og telefon, og føle at du får bestemme mer selv. Det hadde vi ikke når vi var på åpen avdeling og lukket avdeling, du hadde jo ingenting du skulle ha sagt. Man fikk jo mer medbestemmelse på overgangsboligen. Alt i alt så var det kjempe bra å komme dit. Det at du kunne gå ut og inn som du ville. Bare det å gå ut å ta seg en røyk. [...] Man kunne gå ut derifra hver dag, og jeg var heldig som hadde frigang. Jeg fikk delt det opp slik at jeg var på frigang hver dag». – Informant 3

Informant 1 forteller også i likhet med informant 3 om at han fikk være med å bestemme over valg som omhandlet han på overgangsboligen.

«Jeg følte jeg fikk være med å bestemme en del. Jeg følte at jeg måtte være aktiv om mine egne søknader. Derfor var vi også i god dialog hele tiden. Det har også noe med å gjøre at jeg er som jeg er. Ingen overkjøring, jeg følte meg heller sett enn overkjørt». – Informant 1

Informant 4 fortalte om at han fikk være med på medvirke ved å få bestemme at han skulle ta utdanning mens han var på overgangsboligen. Dette var en del av hans soningsplan og han forteller at han fikk utdanne seg mens han sonet på overgangsboligen.

«Jeg hadde en veldig klar plan på hva jeg skulle gjøre med tanke på utdannelsen og de greiene der, og det fikk jeg drive med på overgangsboligen». – Informant 4

Informant 2 fortalte at han fikk være med å bestemme og tro på drømmen om å jobbe med ungdommer. Denne drømmen gikk i oppfyllelse, men informant 2 fortalte også at han skulle ønsket det var tilrettelagt for samtaler på overgangsboligen om angsten drømmejobben medførte. Han fortalte at det var viktigere for han å møte ungdommene han jobbet med, enn smerten han følte og angsten som spiste han opp. Dette kan tolkes som en kritikk til brukermedvirkningen på overgangsboligen, dette er noe som vil bli drøftet nærmere i kapittel 6 i drøftingskapitlet.

Informant 1 fortalte om at det er mye du ikke kan få gjort på høy- eller lavsikkerhets fengsler som du får på overgangsboligen, som er nødvendig for deg å ha på plass før en eventuell løslatelse. Han nevner blant annet det å få orden i bank brikke, kunne få trening i det å betale husleie og ikke minst hvordan det er å bo igjen etter en lang periode med bostedsløshet.

«Det å komme fra åpen avdeling og til overgangsboligen kan jeg begynne med å fortelle at var natt og dag. Overgangsboligen var herlighet for en flott plass. Jeg har hørt at ting skal legges ned og så videre, og jeg tenker at dem kan ikke ta ned alle disse plassene. Siden jeg hadde flere år med bostedsløshet før jeg begynte soningen, så hadde jeg behov for den treningen. Jeg hadde også behov for å bli tatt sånn vare på som man faktisk blir. Siden jeg også hadde en fortid hvor jeg ikke hadde betalt regninger eller husleie eller noen ting på lenge, så var det så viktig å bare det å få krangle meg til pass og bankbrikke mens jeg satt inne. Å få den opplæringen, siden alt det var skummelt. Disse tingene hadde jeg ikke noe mulighet for på lukket avdeling, det kan man ikke før man kommer på en overgangsbolig». Informant 1

Etter spørsmål fra forskeren om informant 4 mener at overgangsbolig var et ledd han måtte gjennom, svarer informant 4 ja og beskriver overgangsboligen som en prosess som han følte at han måtte gjennom.

«Ja, en prosess når du har sittet inne en stund så. Jeg pleier å si det sånn jeg, hvis du har vært på ferie 2-3 uker og når du kommer hjem så føler du deg litt rar. Det er litt rart å komme hjem, uansett om det er 2-3 uker. Men tenk når du har vært borte i noen år da, så er det litt rart. Ting har kanskje ikke forandret seg så mye, men du har ikke sett det på lenge. Da blir det noen forandringer uansett». – Informant 4

Informant 1 la stor vekt på under intervjuet at dersom den innsatte selv ikke engasjerer seg i arbeidet og situasjonen sin, så vil det være vanskelig å se utvikling. Han mente at en innsatt må selv føle viktigheten av å få kontroll over eget liv for at fengselssystemet skal «gidde» å gjøre noe for den enkelte. Informant 1 beskrev det godt selv ved å si at for at ting skal fungere for en selv i fengselssystemet er det viktig å ha en fot innenfor selv også.

«Må ha en fot innafor selv, for at ting skal fungere». – Informant 1

«For meg opplevdes det sånn at hvis jeg ikke hadde vært med selv, så hadde det ikke skjedd noe. Når jeg fikk meg jobb fra åpen avdeling og skulle ut og begynne å jobbe, så overhørte jeg en av betjentene si i fellesskapet at «her gidder jo ingen å jobbe». Jeg tenkte jo hva faen, jeg gidder. Hvor kan jeg jobbe. Jeg hadde ikke fått noe informasjon, jeg hadde sett en plakat. Jeg ble provosert av at hun mente at jeg var lat. Jeg følte at du kan faktisk påvirke ganske mye selv. Samtidig så tenker jeg at den lille biten der at noen gidder litt ekstra har jeg følt hele veien. På grunn av det hang en plakat, og jeg hørte den betjenten si det hun sa så stilte jeg meg på kontoret og sa nå skal vi søke. Hvor kan jeg søke, hva gjør vi. Slik fikk jeg jobben inn i bildet, det var igjen gjennom andre innsatte». – Informant 1

5.4 Sosialt fellesskap på overgangsboligen

I løpet av intervjuet nevnte samtlige informanter fra utvalget deres opplevelser av det sosiale fellesskapet på overgangsboligen. Tre av fire informanter hadde en felles forståelse

og opplevelse av at det sosiale fellesskapet var et av høydepunktene ved oppholdet deres på overgangsboligen. Den siste informanten nevnte ikke det sosiale fellesskapet i like stor grad som de tre andre. Dette kan tolkes og sees i sammenheng med at denne informanten fortalte at han lå under «radaren» under mesteparten av soningen sin og når han kom til overgangsboligen, så kunne han ikke lenger det da ansatte ved overgangsboligen var tett på.

«Den tiden med frokostene og middagene vi pleide å lage i lag. Nyttårsaften der. Det var helt fantastisk». – Informant 3

«Jeg vil påpeke det sosiale samværet vi hadde på overgangsboligen, det å ha noen å prate med. Det var alltid noen i stua, det likte jeg. Om det så var at vi pratet eller bare satt der, men det var folk å forholde seg til og det synes jeg var positivt. Også var treningen veldig positivt». – Informant 4

Relasjon til andre innsatte var svært viktig, og samtlige fra utvalget poengterte at relasjonen til andre innsatte kunne prege oppholdet ved overgangsboligen.

«Jeg synes det var et greit miljø. Det er jo en begrensning, det er jo en bygård. Var jo en treningshall, men det er begrenset med plass og utetid. Men ellers er det ålreit med det sosiale, og da når du møter folk som du trives med». – Informant 4

«Jeg synes det var veldig trivelig og sosialt på overgangsboligen. Jeg hadde gått den tre års perioden med først høysikkerhet også lavsikkerhet og da overgangsboligen – den ideelle soningen da, overgangsboligen var en prosess jeg følte jeg måtte gjennom. Min opplevelse av overgangsboligen er at det kommer veldig an på de menneskene som er der». – Informant 4

Flere av informantene la også vekt på at det de savnet etter løslatelse var det sosiale fellesskapet.

«Det kan kanskje være det fellesskapet noen ganger. Jeg savner det ikke så mye, og dessuten så har jeg jo kontakt med flere av dem som jeg snakker titt og ofte med. Jeg har jo knyttet meg gode kontakter som jeg sikkert kommer til å ha med meg resten av livet tenker jeg, jeg håper det hvert fall». – Informant 3

*«Savner folkene, savner stemningen. Man blir jo bedre kjent med enkelte. Jeg har kun kontakt med h*n ene som jeg kjente fra før (beboer). Jeg kom ikke i fengsel for å ordne meg større nettverk på den kriminelle siden. Jeg savner plassen, jeg savner stemningen, så bra var det å være på overgangsboligen at dagene løp fra meg». – Informant 1*

5.5 Livet etter soning

Alle informantene var ferdig med soningen sin og ute i samfunnet uten begrensninger, regler og rammeverk som de hadde under fengselsinstitusjonene og overgangsboligen. Det var derfor viktig å få frem hvordan livet deres var etter soningen, om de møtte på forventningene de hadde, om deres opplevelse av overgangsboligen var med på å påvirke deres liv etter soning og eventuelt hva de savnet ved overgangsboligen. Flere av informantene poengterte at dem savnet det sosiale fellesskapet ved overgangsboligen, som også er nevnt i forrige delkapittel. Felles for informantene under dette temaet var at de ikke hadde urealistiske forventninger til livet etter løslatelse i form av at dem visste det ikke ville bli rosenrødt.

«Jeg synes det er deilig å være løslatt, selvfølgelig. Jeg hadde en veldig grei forventning til det fordi jeg visste jo det at det å komme ut det blir ikke noe rosenrødt over natta. Det var mindre sosialt, det var rart å sitte hjemme i leiligheten som var ubebodd av meg. Det tok litt tid å komme seg ut i gjenge. [...] Det er liksom det å få hjemmet ditt til å bli ditt sted igjen. Du er vandt med å ha noen rutiner og det må du

prøve å lage på nytt også må du komme deg et steg videre da. Hittil har det ikke vært noe rosenrødt. Det har vært greit. Men det har ikke vært halleluja stemning av den grunn, det er mye av det samme men jeg føler at friheten er der og det liker jeg jo».

Informant 4

Noen av informantene feiret at de endelig var løslatt, mens andre helst ville ta det rolig og et steg av gangen.

«Den dagen jeg ble løslatt var det bare å poppe champagnen». – Informant 3

«Jeg ble løslatt to dager før julaften, så gikk det en uke før meldingene begynte å tikke fra vennene mine i hjembyen min at de ville komme til den byen jeg bor i nå. Men jeg nekta, jeg sa at de ikke trengte å komme. Jeg har enda ikke tatt den festen. Sånn var det for meg. Jeg har ikke vært hjemme i hjembyen en gang enda, men jeg skal reise dit snart og det kun for å møte sønnen min. Jeg kan ikke dra hjem før det er kun for de riktige grunnene. Hvis det er en liten tanke bak, fordi jeg kan havne midt oppi alt jeg dro fra. Jeg tenker at nå er tiden her, jeg skal dra kun for å besøke sønnen min, nå føler jeg meg klar for det». – Informant 1

Informant 1 deler sin opplevelse av hvordan det var for han når han var ferdig sonet, både hva han synes om friheten men også hvordan han opplevde å ha rus sug etter en lang periode uten.

«Jeg jobba åtte dager til før butikken jeg jobbet i stengte ned, og de åtte dagene der har jeg ikke hatt så mye rus sug i hele mitt liv av en eller annen grunn. Når jeg får rus sug så blir jeg forbanna og jeg var hjemme og kjefta på han hjemme. Så fant jeg ut at nå drar jeg på hyttetur i lag med stiftelsen, så får han fred også får jeg noe annet å

tenke på. Da blir jo slike plasser som stiftelsen gull fordi det faktisk er en plass hvor jeg føler at terskelen er så lav. Jeg kan også få lov til å komme hit og si at jeg har sprukket uten at noen ser ned på meg av den grunn». – Informant 1

Informant 1 forteller at det nesten var skummelt å flytte hjem igjen fra overgangsboligen, fordi han ble tatt godt vare på, på overgangsboligen. Han forteller at det tok han flere måneder å bevege seg ut fra huset og gjøre andre ting. Han flyttet til en by han ikke var kjent i og tok steget med å bli kjent med byen.

«På grunn av stemningen og den måten dem på overgangsboligen tar i mot deg på og tar vare på deg på, så har det vært på en måte litt skummelt å flytte hjem enn å være der på overgangsboligen. Slik jeg sa ista brukte jeg vel seks måneder minst. Til å begynne med var det slik at bare når jeg satt i sofaen eller så tv, tenkte jeg at ikke snakk med meg, jeg gjør noe. Det tok meg seks til ti måneder å få rumpa opp fra sofaen og begynne å lære meg byen jeg bor i nå og samtidig bli trygg på meg selv». – Informant 1

Informant 1 beskriver videre sin opplevelse av å ha møteplikt som et vilkår ved prøveløslatelse fra fengsel, og forteller viktigheten og betydningen av det for han. Møteplikt er et vilkår og et tiltak for den som prøveløslattes. Det innebærer at dersom det fremstår som nødvendig for den som prøveløslattes at vedkommende skal gjennomføre prøveløslatelsen på en sikkerhetsmessig og forsvarlig måte, skal det settes vilkår. Vilåret inneholder at vedkommende skal møte for kriminalomsorgen i en begrenset tidsperiode i upåvirket tilstand. Dette skjer som oftest ved et friomsorgskontor, men kan også skje ved for eksempel på den overgangsboligen innsatte løslates fra (Kriminalomsorgen, u.å.e).

«Jeg synes det er kjempe deilig med friheten. Først tenkte jeg at jeg må komme og snakke med kriminalomsorgen en gang i uka, og at det kanskje ble litt mye, men så var

det så bra. Jeg hadde ingen andre faste avtaler, og da ble jeg kjent med byen og lærte det. De seks månedene med de møtene gikk kjempe fort og det var en del av den øvingen med å ha en avtale, komme seg dit, være tidsnok osv. Det synes jeg var gull. Jeg kan bekrefte at jeg så progresjon. Jeg tenker at alle har en mulighet til å oppleve det slik jeg gjorde, men mange trenger at noen forteller dem at ser du at nå har du fått progresjon». – Informant 1

Informant 2 lengtet i starten tilbake til fengsel og overgangsbolig. Han forteller at grunnen til dette er fordi det var steder uten forventninger. Han forteller også at forventningen hans var mye lavere enn det han har møtt på etter løslatelse. Han har likevel opprettholdt det han hadde på overgangsboligen i form av støttesystem.

«Forventningene mine var mye lavere enn det jeg har møtt, fordi jeg er på en annen kanal. Jeg føler at jeg har fått så mye medmenneskelig kjærlighet. Da er det så lett for meg å gi det videre. Du kan si at det var på et tidspunkt hvor jeg følte at alle de negative tankene ble meg. Familien min, de tror jeg bare følte at nå var jeg på et annet sted slik at da var de mer villig til å støtte meg. Da har jeg oppsøkt smerten, at jeg har oppsøkt godhet og fått godhet. Det er en helt annen verden jeg ser og lever i». – Informant 2

«Det som jeg møtte på overgangsboligen, det har jeg prøvd å opprettholde. At jeg har passet på at jeg har det støttesystemet. Jeg har funnet støttesystem med forskjellige egenskaper og det trenger jeg ennå». – Informant 2

Noen av informantene beskrev også overgangsboligen som en plass hvor du fant støtte, kunne bestemme litt selv og ikke minst jobbe med påkjenningene en har fra et fengselsopphold.

«Overgangsboligen er en balanse. Man må prøve å være mest mulig balansert, når man skal møte det kaoset som man opplever i form av påkjenninger. Bytte bolig, skifte jobb er en påkjenning. Ingen har snakka om at å bare bytte alle vennene, det er en påkjenning. Også skal du gjøre det på samme tirsdagen du slipper ut. Man trenger et støttenettverk i det kaoset som er i hodet ditt når man er ute i samfunnet igjen».
Informant 2

På blant annet spørsmål om hvilke forventninger informant 4 hadde til livet etter løslatelse og hva han så frem til nå som han er løslatt, la han vekt på mer tid med barn. I tillegg beskrev han blant annet følelsen av å stå alene selv etter å ha fått sone i en overgangsbolig i løpet av sitt soningsforløp. Informant 4 sier også at han ikke ble satt med ryggsekken utenfor alene, men likevel følte det litt sånn for han.

«Det var egentlig mer tid med barna, en vei tilbake til normalen, ikke noe rosenrøde tanker om noe som helst. Forventingene var at det skulle bli tøft, fordi det blir mindre sosialt, du står alene på en måte. Du har dine nærmeste og du blir ikke satt med ryggsekken utenfor men samtidig så føles det sånn. Mange blir jo det. Forventingene var at det blir som før. Veldig mange sier at når du er på overgangsboligen så er det trygt og godt, etterpå så står du litt for deg selv og da må du step it up». – Informant 4

På spørsmål om det var noen utfordringer etter løslatelse og eventuelt hvilke, svarte blant annet informant 4 følgende:

«Utfordringene var det å bli vandt med å bo i leiligheten og at du er fri, fordi det ligger jo litt i blodet når du har vært såpass lenge inne men det har sakte men sikkert gått ut. Jeg vil ikke si at jeg har blitt så soningsskadet, men litt blir man jo». – Informant 4

5.6 Oppsummering

Funnene i denne studien er basert på fem ulike temaer beskrevet innledningsvis i dette kapitlet. Informantenes beskrivelser og refleksjoner tilknyttet deres opplevelse av å sone straff i overgangsbolig har i dette kapitlet kommet frem i lys av de fem forskjellige temaene. Informantene har både sammenlignet og supplert sine opplevelser og erfaringer fra overgangsboligen med tidligere opplevelser og erfaringer fra høysikkerhet- og lavsikkerhetsfengsler.

6 Drøfting

Drøftingen vil handle om hvilke opplevelser og erfaringer tidligere innsatte har fra å gjennomføre straff i norsk overgangsbolig, og hvordan dette har bidratt til deres liv etter soning. Informantene har lagt vekt på relasjoner, sosialt fellesskap, straff og frihet og medvirkning og hvordan disse faktorene har vært med på deres opplevelse av å sone i norsk overgangsbolig. Diskusjonen vil være basert på dataen i analysen sett i sammenheng med teorien skrevet om i kapittel 2, som vil presentere det sosialfaglige aspektet ved problemstillingen. Diskusjonen vil også bli støttet opp under av relevant forskning på feltet som er skrevet om i kapittel 3 i oppgaven.

6.1 Relasjonsbygging

Tidligere nevnt i delkapittel 5.1 i oppgaven om relasjon til ansatte var det flere av informantene som la vekt på at relasjonen til ansatte i overgangsboligen var noe de ikke hadde opplevd ved tidligere soningsinstanser. Noen av informantene beskrev dette som positivt og følte på en aksept og støtte fra de ansatte på overgangsboligen. Informant 2 beskrev blant annet at han fikk lov til å tro på seg selv om å oppnå drømmejobben med ungdommer, og forteller at hvis det ikke hadde vært for overgangsboligen og de ansatte der så hadde han ikke hatt selvtillit og trodd på seg selv. Dette kan blant annet beskrive viktigheten av at partnerskapet mellom innsatt og ansatt er avhengig av god relasjon mellom dem (Dalrymple & Burke, 2006, s. 131 – 135). De ansatte lot ikke informant 2 føle seg mindre verdt enn dem selv kun fordi han sonet en dom. Dette kan videre sees i sammenheng med relasjoner i partnerskap fordi det er et samarbeid mellom de ansatte og informant 2 som er

basert på likeverdighet, respekt og ikke minst å oppnå målet til informant 2 om å jobbe med ungdommer (Dalrymple & Burke, 2006, s. 128 – 141; Strier & Binyamin, 2010, s. 1915).

Innsatt 2 befinner seg i en situasjon hvor han ønsker å forbedre sin livssituasjon i en posisjon av maktesløshet fordi han ikke har troen på seg selv. Både innsatt 2 og de ansatte har et felles mål om å få den innsatte ut i arbeid, da dette er noe av målet med å sone i en overgangsbolig (Kriminalomsorger, u.å.d). De har på bakgrunn av dette et felles mål som begge parter jobber mot. Slik blant annet Dalrymple & Burke (2006) skriver om at aktørene i et partnerskap har ulike kunnskap og erfaringer som de sammen kan bygge til noe positivt, kan vi se i informant 2 sitt tilfelle (s. 128 – 141). De ansatte i overgangsboligen bruker sine erfaringer og kunnskap opp mot å jobbe med innsatte og få de ut i arbeid, mens informant 2 bruker sin erfaring fra sin fengselsopplevelse til å streve for å finne seg en jobb relatert til ungdommer.

Delkapittel 2.1 om relasjoner i partnerskap tar også for seg Westrheim & Eide (2019) som skriver om relasjonen mellom innsatt og ansatt i fengsel. De skriver blant annet at den viktigste forutsetningen til å kunne hjelpe innsatte med deres utvikling er å bygge en relasjon med de, som bygger på respekt, tillit og rettferdighet. I tillegg er relasjonsbyggingen avhengig av at både innsatt og ansatt er villig til å bygge en relasjon (s. 145). Delkapittel 3.7 om studie gjort av Alison Liebling og Helen Arnold (2004) viser også til at det må foreligge rom for tillitt, respekt, støtte og medmenneskelig anerkjennelse for å etablere et godt forhold mellom ansatte og innsatte (Liebling & Arnold, 2004, s. 205 – 259).

Delkapittel 3.8 derimot om en artikkel skrevet av Ben Crewe (2011) viser til at å etablere en relasjon til en ansatt fra et innsatt perspektiv ikke alltid er lett. Noen innsatte i artikkelen forteller at nære relasjoner med ansatte ikke var noe for dem fordi det bryter med deres kriminelle identitet. Dette er imidlertid ikke noe som gjenkjennes i denne studiens funn. Funnene i denne studien er motsatte av hva Crewe (2011) skriver om, dette kan støttes opp under med hva informant 1 sier i kapittel 5.1 om at han opplever å bli sett på

overgangsboligen av de ansatte og opplever en relasjon mellom ansatt og innsatt som ikke er basert på en såkalt «mase-kultur», slik han kjenner til fra tidligere fengselsopphold. Informant 1 opplever de ansatte som krefter som jobber for han. Likevel kan informant 3 sine uttalelser om at han har lært at en kan spørre forskjellige ansatte for å få forskjellige svar. På bakgrunn av dette kan det tenkes at relasjonen mellom den innsatte og ansatte kun er basert på kunstighet, kun for at den ene eller andre parten skal få nytte av relasjonen. Dersom en ser på informant 3 sine uttalelser basert på hva Crewe (2011) sin forskning sier om relasjon mellom ansatt og innsatt, kan det imidlertid trekkes noen linjer, uavhengig av at det betyr at informant 3 mener noe om at det å skape relasjon med ansatte er imot hans kriminelle identitet. Det er likevel en interessant link, som kunne diskuteres dypere dersom en hadde mer data og uttalelser rundt dette.

Tidligere nevnt i delkapittel 2.1 om relasjoner i partnerskap har det blitt redegjort for å oppnå gode relasjoner mellom innsatte og ansatte må det foreligge et likestilt partnerskap basert på blant annet respekt, ærlighet og likeverd (Dalrymple & Burke, 2006, s. 131 – 135). En vet også at det finnes maktforskjell i ulike partnerskap til en viss grad og at makt også er en egenskap ved relasjoner (Engelstad, 2005, s. 19 – 20). Maktforskjellen mellom den innsatte og ansatte kan forhindre dem i å etablere en god relasjon dersom den innsatte føler seg avmektig og maktesløs. Den innsatte kan finne seg i en avmektig posisjon dersom han ikke blir sett, hørt eller blir undertrykket. Disse faktorene kan være med på å hindre relasjonsbyggingen. Det kan tenkes at relasjonen mellom innsatt og ansatt kan svekkes på bakgrunn av at den ansatte kan ha mer makt enn den innsatte.

En relasjon mellom ansatt og innsatt kan være preget av makt og kan derfor fremstå mindre tillitsfull og gi den innsatte en følelse av avmakt (Dalrymple & Burke, 2006, s. 37). Det kan tenkes at den ansatte i overgangsboligen naturligvis finner seg i en posisjon hvor den har mer makt enn den innsatte. Dette fordi det er den innsatte som er i en posisjon hvor han trenger hjelp. Det kan tenkes at det i noen tilfeller kan være sårbart for den innsatte å jobbe med egen utvikling. Dette kan det være ulike årsaker til, men slik som informant 2 nevner holdt han seg under radaren gjennom tidligere fengselsopphold, og beskrev også at det var

vanskelig for han å jobbe med seg selv. Han tok første steget med å jobbe med seg selv når han først begynte å sone i overgangsboligen. Informant 2 fortalte også at det var først når han var på overgangsboligen at han fikk ved hjelp av de ansatte lov til å tro på seg selv. Det kan derfor stilles spørsmål ved om informant 2 fikk kontroll over egen situasjon, følelser og emosjoner som førte til at han tok steget med å jobbe med seg selv. En kan på bakgrunn av dette igjen stille spørsmål ved om det skal gå så lang tid i et soningsforløp før den innsatte tar steget mot å jobbe med seg selv? Både informant 1 og 2 har en felles opplevelse av å ikke få tilstrekkelig hjelp basert på deres uttalelse om å bli oversett og holde seg under radaren. Det kan stilles spørsmål ved om det ikke er rom for å etablere like gode relasjoner i høysikkerhetsfengsler og i like stor grad som det for eksempel er på en overgangsbolig. Informant 1 fortalte at grunnleggende faktorer som menneskeverd forsvant fra overflaten og at behovene hans kunne fort forsvinne i mengden ved tidligere fengselsopphold. Dette var imidlertid ikke tilfelle for noen av dem på overgangsboligen. Begge disse informantene har opplevd å ikke bli sett ved tidligere soningsinstanser, som kan tyde på at de ved tidligere fengselsopphold ikke fikk støtte eller ble møtt med aksept. Basert på opplevelsene og erfaringene til både informant 1 og 2 kan det sies at maktforskjeller mellom innsatt og ansatt kan føre til dårlig partnerskap og videre hindre god relasjonsbygging (Arnstein, 1969, s. 221).

Slik nevnt i forrige avsnitt er det på den ene siden ikke til å legge skjul på at det er maktforskjeller mellom ansatt og innsatt og at dette fører med seg sine konsekvenser. Likevel kan det på den andre siden dekkes over for maktforskjellene mellom innsatt og ansatt ved at den ansatte for eksempel kan være anerkjennende, ta i bruk brukermedvirkning og la den innsatte ta del i eget liv og utvikling. Dette var noe både informant 1 og 2 opplevde å få på sitt fengselsopphold på overgangsboligen. Dersom den ansatte tar i bruk disse midlene i arbeid med den innsatte kan det føre til at den innsatte kan føle på kontroll over egen situasjon og dermed også få følelsen av empowerment. Det er først når følelsen av empowerment er nådd hos den innsatte, at han kan ta steget mot å oppnå en utvikling han selv ønsker (Askheim, 2012, s. 11 – 12). Slik beskrevet tidligere i oppgaven i kapittel 2 fremmer Honneth at anerkjennelse krever frihet, dette gjøres uten at makt og dominans er tilstede. Det er på denne måten likeverd kan forventes av partene i et partnerskap (Skjefstad, 2012, s. 62). Dette kan være viktig i en relasjonsbygging mellom

ansatt og innsatt. Det er først når den innsatte forteller og deler informasjon om seg selv at den ansatte kan bruke sin kunnskap og hjelpe den innsatte. Det er på bakgrunn av dette viktig å fremme likeverd fordi den ansatte ikke hadde klart å gjennomføre sin jobb uten at den innsatte hadde tatt steget om å få hjelp.

Det kan også være viktig å legge vekt på at når den innsatte først får en følelse av makt og empowerment kan han også ha et ønske om å bygge en relasjon med den ansatte. Det kan også være tilfeller hvor det også er motsatt, at når den innsatte først har etablert en relasjon med en ansatt, kan det være en åpning for den innsatte å få følelsen av makt og empowerment. Slik nevnt tidligere fortalte informant 2 om at han ikke lenger kunne ligge under radaren når han kom til overgangsboligen fordi de ansatte var tett på. Dette kan være med på å beskrive et felles ønske for både den ansatte og innsatte om å skape en god relasjon (Westrheim & Eide, 2019, s. 145). Deretter ble denne relasjonen styrket når informant 2 begynte å jobbe med ungdommer og fikk kontroll og makt over egen situasjon. Hva gjorde informant 2 i denne situasjonen? Han endret de negative følelsene og emosjonene som avmakt og skam over egen situasjon, til positive følelsen som mestring og handlekraft ved hjelp av relasjonsbygging og støtte fra ansatte (Askheim, 2012, s. 17 – 18).

6.2 Spenning mellom frihet og straff

Brukermedvirkning, anerkjennelse og empowerment er som tidligere nevnt i kapittel 2 noen teoretiske perspektiver som kan være med å beskrive noen av de innsattes opplevelser av å sone i en overgangsbolig. Disse kan til en viss grad henge noe sammen, og kan påvirke hverandre i praksis. Det å la den innsatte medvirke i egen situasjon kan føre til anerkjennelse, det å anerkjenne den innsatte kan videre føre til empowerment ved at negative følelser og emosjoner blir til positive følelser og situasjoner (Askheim, 2012, s. 17 – 18).

En overgangsbolig er som tidligere beskrevet i kapittel 1 et lavsikkerhetsfengsel (Straffegjennomføringsloven, 2001, §11). Til tross for at overgangsboligen er et lavsikkerhetsfengsel, er det fortsatt et fengsel med sine regler og rammer. Overgangsboligen

er ikke et fengsel med like regler og rammer som et høysikkerhetsfengsel, men det er fortsatt et fengsel til tross for at det kalles en overgangsbolig. Informant 1 har som tidligere beskrevet i delkapittel 5.2 vist forståelse ovenfor at mennesker som ikke har vært i fengsel før sier at fengsel i Norge er som å være på hotell. Dette kan sees i sammenheng med forskning beskrevet i delkapittel 3.1, gjort av John Pratt hvor han har forsket på ulike fengselsnivå i Norge, Sverige og Finland. Pratt (2008) skriver også som tidligere nevnt at i disse landene er det anerkjent at fengselsforholdene er og skal være så langt det lar seg gjøre som livet utenfor. Dette kan sees i sammenheng med at Norge og andre Skandinaviske land har en straffegjennomføring basert på sin historie og kultur. Det blant annet Norge har med seg fra sin historie og kultur kan bygge på verdier og syn på straff i Norge og videre inn i fengslene.

Informant 1 beskriver overgangsboligen som å være på et internat og at det å sone straff der er mer som en progresjon enn straff. I likhet med informant 1, opplevde også informant 2 overgangsboligen som en struktur enn straff. Informant 3 og 4 mente at overgangsboligen fortsatt var en straff men med større frihet enn de hadde opplevd ved tidligere fengselsopphold. De beskrev at det var frihet på overgangsboligen men med begrensninger. Disse begrensningene og rammene informantene forteller om kan en tenke seg at må være på plass for at et sted som overgangsbolig skal fungere. Regler og rammer må foreligge for å opprettholde strukturen informant 2 snakker om. Informant 2 sier også at dersom det ikke hadde vært struktur på overgangsboligen, ville det vært et mareritt. Han begrunner dette med å forklare at en ikke kan gå fra å være fullt kontrollert i høyere sikkerhet til full frihet uten at det kan medføre skader. Dette kan sees i sammenheng med at for at overgangsboligen skal ha et poeng, og drive med det den er ment til, så må det foreligge regler og rammer (Kriminalomsorgen, u.å.d). Til tross for at det kalles for en overgangsbolig, er det fortsatt et fengsel men et fengsel hvor innsatte beskriver at de er med på å medvirke egen soning.

Dette kan på den ene siden støttes av informantenes beskrivelse av straff og frihet i overgangsboligen, fordi felles for alle informantene var at de opplevde å få være med på å

medvirke i egen sak og situasjon. Flere av informantene hadde ikke opplevd dette ved tidligere fengselsopphold, og beskrev brukermedvirkningen som en del av friheten. Dette vil si at innsatte får være med ta del i endring av egen livssituasjon. Ved å inkludere den innsatte i å ta del i valg av egen livssituasjon bidrar det til å gi den innsatte kontroll over eget liv (Jenssen, 2012, s. 42; Skjefstad, 2012, s. 55). Informant 3 forteller blant annet om sin opplevelse av å ikke engang få si sin mening der han hadde sonet straff før overgangsboligen. Han forteller så at han fikk mer medbestemmelse på overgangsboligen. Informant 1 tar opp viktigheten av å få øve på og få gjort ting som er vanlig som å betale husleie, ordne bankbrikke og lignende. Han beskriver at dette er noen av de hverdagslige tingene han fikk være med å gjøre både sammen med de ansatte ved overgangsboligen med også alene. Informant 1 forteller at slike ting er det ikke mulighet for å få på plass på for eksempel høysikkerhetsfengsler. Dersom dette ikke er mulig for de innsatte å ordne opp i før de eventuelt kommer til en overgangsbolig, når, hvor og hvem skal hjelpe dem med dette før en løslatelse? Informant 1 legger samtidig stor vekt på at dersom den innsatte selv ikke har en fot innenfor, kan det være utfordrende å få gjort ting i fengsel. Slik beskrevet i delkapittel 5.4 forteller informant 1 om viktigheten av dette. Dette kan på den ene siden sees på som en positiv faktor hos innsatte som tar steget for å få til en positiv utvikling. Likevel kan det på den andre siden sees på som et ansvar som bør ligge hos de ansatte også. Det kan til en viss grad være den innsatte sitt ansvar å endre livssituasjon, men den ansatte er tilstede for en grunn og det kan derfor stilles spørsmål ved om hvor akkurat dette ansvaret ligger. Dersom det skal foreligge rom for medvirkning er det et ansvar som både ansatt og innsatt har til felles, fordi som tidligere nevnt i kapittel 2.1 om relasjoner i partnerskap må begge parter ha interesse av å etablere relasjon og være sammen om et felles mål (Dalrymple & Burke, 2006, s. 131 – 135; Westrheim & Eide, 2019, s. 145).

Informant 2 forteller at han skulle ønske det var tilrettelagt for samtaler om de vanskelige tingene og angsten som medførte med hans drømmejobb. Dette kan anses som en liten kritikk til brukermedvirkningen på overgangsboligen. Det var viktig for informant 2 å kunne medvirke i egen situasjon og få drømmejobben, men slik han selv forteller førte det med seg angst som han kunne hatt behov for å snakke om. Når samtaler for angsten knyttet til drømmejobben ikke ble tilrettelagt for han, måtte han se forbi angsten. For han var det

viktigere å jobbe med ungdommene og møte opp for dem, enn å jobbe med angsten på egenhånd. Ut i fra hva informant 2 har fortalt kan det tolkes som at han ikke fikk være med å medvirke i alle stegene i arbeidet med hans livssituasjon (Slettebø & Seim, 2007, s. 30). På den ene har informant 2 fått medvirke i stor grad basert på at han fikk drømmejobben sin, og fikk være med på å legge føringer for hvor og hva han ville jobbe med. Likevel så kan uttalelsene hans på den andre siden vise til at brukermedvirkningen kunne blitt tatt videre noen steg til.

Selv om det på den ene siden er en del av friheten for de innsatte å kunne medbestemme og legge føringer for hvordan deres hverdag skal se ut, kan det likevel på den andre siden være begrensninger ved brukermedvirkningen i en overgangsbolig. Disse begrensningene kan blant annet inneholde at overgangsboligen til tross for friheten blant annet har innetider og permisjonsbegrensninger. Dette er noe både informant 3 og 4 la vekt på i intervjuene og beskrev som en del av straffen. Innetider og permisjonsbegrensninger er noen av begrensningene en overgangsbolig har og det er disse de innsatte til dels ikke kan være med å medvirke.

6.3 Sosialt fellesskap

Opplevelsen av det sosiale fellesskapet er noe flere av informantene ga uttrykk for at de ville ha med seg videre etter løslatelse. Dette kan begrunnes med ulike årsaker, men den viktigste av dem som kom frem i studiens funn er at det sosiale fellesskapet var høydepunktet ved oppholdet på overgangsboligen. Som tidligere skrevet i delkapittel 5.4 nevner informant 4 at det å ha noen å prate med var noe han likte. At det alltid var noen i stua på overgangsboligen. Han presiserer også at det positive var at det var folk å forholde seg til. Dette kan ha en sammenheng med innsattes relasjon mellom seg, og hvordan det påvirker deres opplevelse av å sone i overgangsboligen. I tillegg til innsattes relasjon knyttet til ansatte ved overgangsboligen (Dalrymple & Burke, 2006, s. 131 – 135). Det er ikke til å legge skjul på at de ansatte var en stor del av innsattes soning i overgangsboligen, og at det bidro til deres opplevelse. Det kan stilles spørsmål ved om innsattes oppfatning av det sosiale fellesskapet kan henge sammen med en opplevelse av tilhørighet. Spesifikt en

tilhørighet som kan komme av at til felles for dem alle er at de befinner seg i siste del av soningen sin og skal ut i et samfunn som er felles for dem alle. I en eventuell annen høy- eller lavsikkerhetsfengsler kan det være tilfeller hvor alle innsatte ikke er på lik linje når det kommer til progresjon og soningsforløp.

I en overgangsbolig kan det diskuteres at alle er der for et og samme mål som handler om å komme seg ut fra overgangsboligen og inn i et samfunn hvor du lager din egen plass. Empowerment på en slik plass som overgangsboligen kan være med på en slags smitteeffekt. Empowerment handler som tidligere beskrevet i delkapittel 2.4 om å øke makten hos enkeltindividet, slik at han selv kan ta tak i egen situasjon og bedre den (Dalrymple & Burke, 2006, s. 113). Når en innsatt ser en annen innsatt få makt og kontroll over egen situasjon, kan det hende at det smitter over hos en selv. Det kan stilles spørsmål ved om hvorfor dette ikke kan være tilfelle i andre fengselsinstitusjoner. Svaret er ikke svart på hvitt, men det kan diskuteres og argumenteres med at en overgangsbolig er en mindre fengselsinstitusjon hvor de ansatte for eksempel kan jobbe tettere innpå de innsatte. Dette har blant annet informant 2 beskrevet i kapittel 5.

Overgangsboligen er på den ene siden slik informant 1 beskriver ikke en plass hvor han kom for å skaffe seg større nettverk på den kriminelle siden, men likevel kan overgangsboligen på den andre siden være en plass hvor de innsatte kan sosialisere seg både i og utenfor fengsel. Både med andre innsatte men også andre samfunnsborgere avhengig av hva den innsatte gjør av for eksempel sysselsetting mens han soner i overgangsboligen. I tillegg til sysselsetting har også de innsatte flere timer permisjoner i uken hvor de kan sosialisere seg med familie og venner, eller bruke disse timene på å oppsøke nye sosiale miljøer. De innsatte regulerer hverdagen og permisjonene slik de selv måtte ønske innenfor overgangsboligens gitte regler og rammer (Kriminalomsorgen, u.å.d). Dette kan være til hjelp for de innsatte til livet etter soningen og slik flere av informantene nevner så er det sosiale fellesskapet noe de savnet etter løslatelse.

6.4 Livet etter soning

Det er ikke til å legge skjul på at livet etter soning for mange innsatte ikke er noe rosenrødt. Dette beskriver også flere av informantene i studiet og beskriver deres opplevelse ved hjelp av å fortelle deres opplevelse av å komme ut etter et fengselsopphold. Phillips & Spencer (2013) skriver i sitt bokkapittel om ulike utfordringer innsatte kan møte på etter løslatelse og tilbakekomst til samfunnet. Forfatterne trekker frem utdanning, arbeid, økonomi, bolig, familiegjenforening, ruslidelser, fysisk og psykisk helse og stigma av kriminell historie som noen av utfordringene innsatte møter på når de skal ut igjen i samfunnet etter et fengselsopphold (s. 111).

Slik tidligere beskrevet i delkapittel 5.5 forteller informant 1 om å ha kjent på rus sug i etterkant av sitt fengselsopphold, og hvordan det var å stå imot rus. Han nevner blant annet stiftelsen som et fungerende tiltak for slike opplevelser og beskriver i tillegg hvor viktig det er å kunne møte mennesker som aksepterer dersom en feiler. Informant 2 beskriver overgangsboligen som en balanse og et sted den innsatte kan jobbe med påkjeningene en har i form av å måtte bytte bolig, jobb og ikke minst venner på vei mot en løslatelse. Hans beskrivelser av overgangsbolig som en balanse kan sees i sammenheng med utfordringene Phillips & Spencer (2013) beskriver i sitt bokkapittel (s. 111). Uttalelsene til informant 2 om overgangsbolig som en balanse kan også tolkes som at overgangsboligen er et sted en innsatt får jobbet med disse utfordringene og får tilgang til et støttesystem som støtter den innsatte i arbeidet med å jobbe med utfordringene og påkjeningene etter et fengselsopphold. Det kan stilles spørsmål ved om alle utfordringene og påkjeningene forsvinner kun fordi en soner siste del av soningen i en overgangsbolig, men det kan likevel diskuteres at overgangsboligen kan være en forberedelse og en start hvor de innsatte jobber med påkjeningene og utfordringene som kan vente dem ute i samfunnet. Dette kan videre bidra til at de innsatte kjenner på en makt, kontroll over egen situasjon og selvtillit selv når de er ute i samfunnet uten et system rundt seg (Rowlands, 1995, s. 103). Kontroll over egen situasjon kan også være med på å gi den innsatte en følelse av anerkjennelse og et positivt bilde av en selv (Høiland & Juul, 2015, s. 26). Det har tidligere i oppgaven blitt nevnt at funnene viser at de innsatte ikke får jobbet med både utfordringer, påkjeninger og hverdagslige gjøremål i et høysikkerhetsfengsel og eventuelt andre lavsikkerhetsfengsler

heller. Noen av informantene har begrunnet dette med at de ikke har hatt mulighet til det før de sonet på overgangsboligen, og at det kan henge sammen med lite tilgang på ulike tiltak i andre fengselsinstitusjoner.

Slik presentert tidligere i kapittel 5.5 var alle fire informanter enige om at det var godt å bli løslatt og komme ut i friheten. Informant 2 lengtet likevel tilbake til fengsel og overgangsbolig, fordi han savnet å være et sted uten forventninger. Dette kan også sees i sammenheng med utfordringene som Phillips & Spencer (2013) nevner i sitt bokkapittel (s. 111). Informant 2 forteller også om at han har prøvd å opprettholde det han møtte på overgangsboligen i form av rutiner og struktur men også støttesystemet. Informant 4 beskrev også sine tanker rundt å lage nye rutiner og komme seg et steg videre. Han har også beskrevet at utfordringene etter løslatelse var knyttet til å bli vandt til å bo i leiligheten med friheten. Det som er interessant ut i fra hva informant 4 beskriver er at han legger vekt på at når en har sittet såpass lenge inne, ligger det i blodet. Dette kan være en indikasjon på at fengselets rammer og regler kan sitte igjen i ettertid av løslatelsen også. Informant 4 sier også at han ikke vil si at han har blitt soningsskadet, men at en likevel blir det. Dette kan tolkes som at det er en prosess å gi slipp på fengslets normer og rutiner og ta steget til å lage enge nye rutiner. Som tidligere skrevet i delkapittel 3.4 skriver Jacobsen (2018) om at fengselsoppholdet og de ulike institusjonene preger de innsatte etter endt soning (s. 57). Dette kan blant annet handle om at de innsatte bærer med seg normene fra fengsel ut i samfunnet og friheten, dette kan tolkes i tråd med hva informant 2 beskriver om å lengte tilbake til fengsel og overgangsbolig.

Forskning gjort på utfordringer svarte menn møter på etter løslatelse og når de vender tilbake til samfunnet er tidligere skrevet om i delkapittel 3.2 (Williams et al., 2019). Jeg er klar over at denne forskningen er gjort på svarte menn og ikke direkte har en tilknytning til denne studien, men det kan likevel ha likhetstrekk med denne oppgaven. Disse likhetstrekkene kan være at forskningen viser til utfordringer knyttet til løslatelse fra fengsel og hvilke utfordringer en innsatt kan møte på etter soning. Mine funn kan støttes opp under med denne forskningen da det på den ene siden snakker om utfordringer tilknyttet etter

løslatelse. Informant 1 har tidligere uttalt at det er visse ting en ikke får gjort i høysikkerhetsfengsler og dermed beskrevet nødvendigheten av å kunne få sone i en overgangsbolig. På den andre siden har ingen av informantene i studien beskrevet utfordringer tilknyttet arbeid eller bolig, noe som er beskrevet i forskningen gjort av Williams et al., 2019. Det kan derfor stilles spørsmål ved dette og om det kanskje ikke har dukket opp i denne studiens funn fordi informantene kan ha fått hjelp og bistand til dette fra ansatte på overgangsboligen. Likevel har andre utfordringer tilknyttet løslatelse blitt fremhevet i studiens funn.

Informant 1 sine beskrivelser om møteplikt i delkapittel 5.5 forteller at han først opplevde å få møteplikt som vilkår som litt mye, men at det etterhvert satte han pris på dette fordi det ble en fast avtale som han hadde en gang i uka og måtte forholde seg til. Han forteller om møteplikten som en del av øvingen og en del av hans soningsprogresjon. I Jacobsen (2018) sin forskning hvor forskeren presenterer hva «Mads» fra funnene trekker frem at han ikke hadde faste møteplikter og synes tiden etter løslatelse var vanskelig (Jacobsen, 2018, s. 67). Dette kan sees i sammenheng med hva informant 1 i denne studien sier om at han satte pris på møtepliktene. Det kan sees på som to forskjellige sider av samme tiltak.

På den ene siden har vi informant 1 som setter pris på møtepliktene til tross for at hans første inntrykk av dem ikke var positivt. Informant 1 beskriver viktigheten av å kunne opprettholde noen avtaler etter løslatelse. På den andre siden har vi «Mads» fra Jacobsens (2018) forskning som forteller at han fant tiden etter løslatelse vanskelig fordi han ikke hadde faste møteplikt (Jacobsen, 2018, s. 67). Det viser og samtidig bekrefter informant 1 sin opplevelse av å bli fulgt opp selv etter løslatelse fordi mange innsatte kan finne det vanskelig å etablere egne rutiner og rammer i hverdagen.

Tilfellet til «Mads» kan sees i sammenheng med brukermedvirkning og empowerment begrepene. Dette kan også fremme viktigheten av brukermedvirkning i arbeidet med innsatte. Det er ukjent i forskningen til Jacobsen (2018) om hvorvidt «Mads» har fått være

med å medvirke i egen situasjon i forkant av løslatelse. Tilfellet til «Mads» begrunner hvorfor det er viktig å ta med den innsatte i bestemmelser som angår dem selv. Møteplikt er ment som en fordel for den innsatte og kan også virke som et vilkår og tiltak satt for å hjelpe den innsatte til å få en gradvis overgang til samfunnet. Det å bli løslatt fra fengsel kan tenkes å ikke være det letteste å stå i, og med lite nettverk rundt og uten faste avtaler og rutiner kan det som i «Mads» tilfelle bli vanskelig. Dette kan tolkes som at «Mads» har gått fra å være kontrollert i et fengselsopphold til å få full frihet.

Som tidligere nevnt i delkapittel 5.2 la informant 2 vekt på at dersom en går fra å være fullt kontrollert til å få full frihet, kan det medføre skader. Uttalelsene til informant 2 kan også sees i «Mads» sitt tilfelle. Det er ikke nødvendigvis beskrevet noen skader som har påført «Mads», men det har blitt lagt vekt på at tiden etter løslatelse ble vanskelig og utfordrende for han fordi han ikke hadde faste møteplikt. Det kan også tolkes som at «Mads» ikke har fått følelsen av empowerment i dagene etter løslatelse, noe som kan tolkes at informant 1 har. Empowerment er noe som kan hjelpe den innsatte til å oppnå selvtillit. I «Mads» sitt tilfelle kunne han kanskje trengt noen som endret hans negative emosjoner og følelser som motløshet og avmakt, til positive følelser som mestring og handlekraft (Askheim, 2012, s. 17 – 18).

Informant 1 sine beskrivelser om å møte opp til møtepliktene kan tolkes som empowerment i hverdagen. Dette på bakgrunn av at han forteller om at dette var noe han gjorde hver uke, og beskriver det som gull. Det var noe i hans hverdag som ga han kontroll over egen situasjon, mestring og evnen til å gjennomføre den ene faste avtalen han hadde i uken (Askheim, 2012, s. 17 – 18). Uten at forskningen sier noe om «Mads» har noen soningsopplevelser fra for eksempel overgangsbolig, kan det tenkes at han kanskje kunne hatt behovet for å stoppe innom en overgangsbolig før han eventuelt ble løslatt. Det kan også tenkes at fordi «Mads» ikke fikk møteplikt som vilkår, kunne overgangsbolig vært et naturlig ledd for han, dersom han så klart oppfylte kravene til å kunne sone på en overgangsbolig.

7 Konklusjon og avsluttende ord

I oppgavens foregående kapittel er studiens resultater også kalt funn drøftet i sammenheng med teoretiske og sosialfaglige perspektiver og tidligere forskning. Dette avsluttende kapitlet i denne oppgaven vil ta for seg en konklusjon og refleksjoner av studiens funn og resultater for å kunne konkludere avslutningsvis. Denne oppgaven har gjennom kvalitativ forskningsmetode og fenomenologisk tilnærming tatt for seg og gjennomført kvalitative intervjuer av fire informanter. Felles for disse informantene er at de har erfaring fra å sone i ulike sikkerhetsnivåer i fengsler og overgangsbolig. Studiens funn har blitt presentert og diskutert i lys av relevant forskning og teoretiske perspektiver for å kunne forsøke å belyse og besvare oppgavens følgende problemstilling:

«Hvordan opplever innsatte straffegjennomføring i norsk overgangsbolig, og hvordan har disse opplevelsene vært med på å bidra til deres liv etter soning?»

Det er forsøkt å besvare studien og oppgavens problemstilling på bakgrunn av at det har blitt vist til en sammenheng mellom relasjoner i partnerskap, brukermedvirkning, anerkjennelse, empowerment og makt. Innledningsvis i kapittel 1 i denne oppgaven har det blitt stilt noen spørsmål som har forsøkt å bli svart på i løpet av de andre kapitlene i oppgaven, spesielt kapittel 5 og 6. Informantene i denne studien har totalt sett beskrevet sine opplevelser som positive når det kommer til straffegjennomføring i overgangsbolig. Samtidig har en av informantene pekt ut og fremmet elementer ved utførelsen av arbeidet i en overgangsbolig som han selv mener kunne vært gjort annerledes. Relasjonsbygging, spenning mellom frihet og straff og etablering av et sosialt fellesskap både i og utenfor overgangsboligen, er faktorer og dimensjoner som felles for informantene har bidratt til livet etter soning på hver sin måte. Disse har i tillegg hatt betydning for deres opplevelse av å sone straff i norsk overgangsbolig. Noen av informantene har lagt stor vekt på at deres opplevelse av å sone straff i norsk overgangsbolig før de kom ut i samfunnet igjen, var noe de trengte og noe som var gull for dem. Presentasjon av funn i analysen ble delt inn i fem ulike temaer. Disse temaene belyser informantenes opplevelse av straffegjennomføring i norsk overgangsbolig.

Disse temaene er (1) relasjon til ansatte, (2) spenning mellom frihet og straff, (3) kontroll over egen situasjon, (4) sosialt fellesskap på overgangsboligen og (5) livet etter soning.

7.1 Opplevelsen av straffgjennomføring i norsk overgangsbolig

For å kunne avgrense oppgaven og dens problemstilling tok studien utgangspunkt i hva informantene fremhevet av opplevelsene sine og hvilke temaer dette kunne knyttes opp mot. Derav ble også temaene som er presentert i funnene utarbeidet, hvor jeg har vært særlig interessert i de sosiale og relasjonelle dimensjonene. I tillegg til at jeg har vært interessert i å undersøke temaene spenning mellom frihet og straff og om innsatte fikk være med å medvirke i egen livssituasjon, og eventuelt hvordan.

Et fellestrekk for alle informantene i studien er at de har lagt vekt på og tatt med seg opplevelsen av den relasjonelle dimensjonen mellom ansatt og innsatt på overgangsboligen. Flere av informantene har beskrevet overgangsboligen som et av de første støttesystemene og et sted hvor de har blitt anerkjent i form av at de har blitt sett av de ansatte. Noen av informantene har også fortalt at de ikke har møtt på denne støtten, aksepten og anerkjennelsen i tidligere fengselsopphold. En positiv opplevelse av relasjonen mellom ansatt og innsatt er kan i sammenheng med partnerskap være preget av at både ansatt og innsatt har en bevisst forståelse av maktbalansen i forhold til hvor stor grad av brukermedvirkning som tas i bruk, og et felles mål som er ønsket fra begge parter (Strier & Binyamin, 2010, s. 1915). Det sosiale fellesskapet og den sosiale dimensjonen er en annen merkbar og betydningsfull opplevelse som informantene har snakket om. Informantene har fremmet viktigheten av å ha et sosialt fellesskap både i og utenfor overgangsboligen. Flere av informantene hadde til felles at det de savnet fra overgangsboligen var det sosiale fellesskapet. Siste delkapittel i kapittel 6 har tatt for seg hvordan de sosiale og relasjonelle dimensjonene og i tillegg hvordan spenningen mellom frihet og straff har bidratt til innsattes liv etter soning. Helheten av disse dimensjonene og faktorene kan være med på å belyse og svare på oppgavens problemstilling.

7.2 Implikasjon i praksis

Denne studien kan være nyttig for innsatte og ansatte i kriminalomsorgen, ulike fengsler og overgangsboliger. De innsatte kan få en forståelse og en slags pekepinn på hva som foregår på en overgangsbolig, hvilken støtte og aksept en kan møte, og hva som forventes av en på en overgangsbolig. Når det kommer til nyttigheten denne studien kan ha for de ansatte i kriminalomsorgen, kan det handle om at de kan få en dypere forståelse og vurdere eget arbeid og hjelpen de tilbyr. I tillegg til hvordan dette arbeidet og denne hjelpen bidrar til innsattes liv både i og etter oppholdet på overgangsboligen. Studiens funn belyser innsattes opplevelser og hva de har lagt vekt på som de viktigste opplevelsene og erfaringene gjort fra sin tid i en overgangsbolig. Det kan tenkes at et slikt innsatt perspektiv kan bidra til å gi en dypere forståelse og syn på soningsforløpet i en overgangsbolig, samt dets betydning for innsatte.

7.3 Svakheter ved studien

Når oppgavens nyttig gjøring har blitt presentert i delkapittel 7.2, er det også viktig å bemerke seg studiens svakheter. Jeg har tidligere i delkapittel 4.2.1 om forforståelse skrevet om hva forforståelsen min innebærer. Jeg har bevisst forsøkt å ikke ta stilling til egen forforståelse, men til tross for det kan det være enkelte sider ved studien som til tider har vært påvirket av forforståelsen eller min egen erfaring fra feltet. Disse kan for eksempel være at min forforståelse eller erfaring har vært med på å påvirke utarbeidelsen av intervjuguiden. Jeg har likevel hele veien gjennom oppgaven forsøkt å stille meg objektiv til informantenes uttalelser, og forsøkt å ikke ta stilling til egen forforståelse.

En annen svakhet ved studien kan være at studiens funn blant annet er basert på intervjuer fra fire informanter. Grunnen til dette er nærmere forklart i metodekapitlet i delkapittel 4.3.1 om utvalg og rekruttering. Hadde jeg hatt mer tid og mulighet, ville jeg rekruttert flere informanter til studien slik at det kunne gi en enda bredere forståelse av tema og problemstilling.

7.4 Videre forskning

Slik beskrevet i delkapitlet over er studiens funn basert på intervjuer fra fire informanter. Dette kan være med på å begrense studiens bredde og omfang, og det kan derfor til videre forskning være interessant å ta for seg og intervju flere informanter. Denne studien har hatt fokus på de relasjonelle, sosiale og medvirkende dimensjoner, samt hvordan disse har hatt påvirkning og betydning for innsattes liv etter løslatelse. Det kan derfor også være interessant å forske på andre opplevelser innsatte har fra straffegjennomføring i norsk overgangsbolig enn de som er belyst i denne studien.

Litteraturliste

Aadland, E. (2011). «og eg ser på deg...»: Vitenskapsteori i helse- og sosialfag (3. utg.).

Universitetsforlaget.

Andrews, T. (2003). "Nytt" ideologisk grunnlag for forebyggende helsearbeid; En diskusjon av syn på makt og endring. *Tidsskrift for velferdsforskning*, Vol. 6(1), 30-42.

Anker, T. (2020). *Analyse i praksis: En håndbok for masterstudenter* (1. utg.). Cappelen Damm AS.

Arnstein, S. (1969). A Ladder Of Citizen Participation. *Journal of the American institute of planners*, Vol. 35(4), s. 216 – 224. DOI: <https://doi.org/10.1080/01944366908977225>

Askheim, O. P. & Starrin, B. (2007). Empowerment – et moteord? I O. P. Askheim & B. Starrin (Red.), *Empowerment: I teori og praksis* (s. 13-20). Gyldendal akademisk.

Askheim, O. P. (2012). *Empowerment I Helse- og sosialfaglig arbeid; Floskel, styringsverktøy eller frigjøringsstrategi?* Gyldendal Akademisk.

Bates, J. (2005). Embracing diversity and working in partnership. I (red.). R. Carnwell & J.

Buchanan (2005). *Effective Practice in Health and Social Care: A Partnership Approach*. s. 51-64. Open University Press.

Berg, B., Ellingsen, I. T., Levin, I. & Kleppe, L. C. (2015). Hva er sosialt arbeid? I I. T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L. C. Kleppe (red.). (2015). *Sosialt arbeid: En grunnbok*. s. 19-35. Universitetsforlaget.

Bergeson, C., Williams, J. M., & Wilson, S. K. (2019). "It's Hard Out Here if You're a Black Felon": A Critical Examination of Black Male Reentry. *99(4)*, 437-458. <https://doi-org.ezproxy.vid.no/10.1177/0032885519852088>

Braun, V. & Clarke, V. (2006). Using thematic analysis in psychology. *Qualitative Research in Psychology*, 3(2). s. 77 – 101. DOI: <http://dx.doi.org/10.1191/1478088706qp063oa>

Chudasama, K. (2017). *Brukermedvirkning og sosialt arbeid i NAV*. Universitetsforlaget.

Crewe, B. (2011). Soft Power in Prison: Implications for Staff-Prisoner Relationships, Liberty and Legitimacy. *European Journal of Criminology* 8(6), 455-468. <http://doi.org/10.1177/1477370811413805>

Dalrymple, J. & Burke, B. (2006). *Anti-Oppressive Practice; Social Care and the Law* (2. Utg.). Open University Press.

De nasjonale forskningsetiske komiteene (2021). *Den nasjonale forskningsetiske komite for samfunnsvitenskap og humaniora*. (5. utg.). De nasjonale forskningsetiske komiteene. <https://www.forskningsetikk.no/om-oss/komiteer-og-utvalg/nesh/hum-sam/forskningsetiske-retningslinjer-for-samfunnsvitenskap-og-humaniora/>

Eide, S. B. & Skorstad, B. (2013). *Etikk – til refleksjon og handling i sosialt arbeid* (3. utg.).

Gyldendal akademisk.

Ellingsen, I.T. & Skjefstad, N.S. (2015). Anerkjennelse, myndiggjøring og brukervedvirkning. I

(red.). I.T. Ellingsen, I. Levin, B. Berg & L.C. Kleppe (2015). *Sosialt arbeid; En grunnbok*. s. 97-111. Universitetsforlaget.

Engelstad, F. (2005). *Hva er makt*. Universitetsforlaget.

Høilund, P., & Juul, S. (2015). *Anerkendelse og dømmekraft i socialt arbejde* (2. utg.). Hans

Reitzels forlag.

Jacobsen, N. B. (2018). Fængsel og frihet: gjengangeres soningserfaringer. I I. R. Lundeberg &

J. F. Rye (Red.), *Fengslende sosiologi: Makt, straff og identitet i Trondheims fengsler* (s. 57-76). Cappelen Damm Akademisk.

Jenssen, A. G. (2012). Brukervedvirkning – Hva er så det?. I (red.). A. G. Jenssen & I. M.

Tronvoll. *Brukervedvirkning: Likeverd og anerkjennelse*, s. 42–51.

Universitetsforlaget.

Johannessen, A., Tufte, P.A. & Christoffersen, L. (2016). *Introduksjon til*

samfunnsvitenskapelig metode (5. utg.). Abstrakt forlag.

Justis- og politidepartementet. (2007-2008). *Straff som virker – mindre kriminalitet –*

tryggere samfunn (kriminalomsorgsmelding) (St.meld.nr. 37 (2007-2008)).

<https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/stmeld-nr-37-2007-2008-/id527624/>

Kriminalomsorgsdirektoratet. (2014). *Gjennomføringstid i overgangsbolig – Generell*

dispensasjon (nr 4/2014) [Rundskriv]. [https://www.kriminalomsorgen.no/kdi-](https://www.kriminalomsorgen.no/kdi-rundskriv.237914.no.html)

[rundskriv.237914.no.html](https://www.kriminalomsorgen.no/kdi-rundskriv.237914.no.html)

Kriminalomsorgen. (u.å.a). *Høyt sikkerhetsnivå*. Hentet 15. september 2022 fra

<https://www.kriminalomsorgen.no/hoeyt-sikkerhetsnivaa.517836.no.html>

Kriminalomsorgen. (u.å.b). *Lavt sikkerhetsnivå*. Hentet 15. september 2022 fra

<https://www.kriminalomsorgen.no/lavt-sikkerhetsnivaa.518717.no.html>

Kriminalomsorgen. (u.å.c). *Oslo overgangsbolig Torshov avdeling*. Hentet 15. september

2022 fra [https://www.kriminalomsorgen.no/sandaker-overgangsbolig.5018829-](https://www.kriminalomsorgen.no/sandaker-overgangsbolig.5018829-242495.html)

[242495.html](https://www.kriminalomsorgen.no/sandaker-overgangsbolig.5018829-242495.html)

Kriminalomsorgen. (u.å.d). *Overgangsbolig*. Hentet 15. september 2022 fra

<https://www.kriminalomsorgen.no/overgangsbolig.518718.no.html>

Kriminalomsorgen. (u.å.e). *Prøveløslatelse*. Hentet 20. oktober 2022 fra

<https://www.kriminalomsorgen.no/proeveloeslatelse.532538.no.html>

Kvale, S. & Brinkmann, S. (2015). *Det kvalitative forskningsintervju* (3. utg.). Gyldendal Akademisk.

Liebling, A. & Arnold, H. (2004). *Prisons and their Moral Performance: A Study of Values, Quality and Prison Life*. University Press: Oxford.

Liebling, A. & Arnold, H. (2012). *Social Relationships Between Prisoners in a Maximum Security Prison: Violence, Faith, and the Declining Nature of Trust*. *Journal of Criminal Justice*, 40(5), 413-424. <https://doi.org/10.1016/j.jcrimjus.2012.06.003>

Malterud, K. (2017). *Kvalitative forskningsmetoder for medisin og helsefag*. (4. utg.). Universitetsforlaget.

Masterson, S. & Owen, S. (februar, 2006). Mental health service user's social and individual empowerment: Using theories of power to elucidate far-reaching strategies. *Journal of Mental Health*, Vol. 15(1), s. 19-34. DOI: <https://doi.org/10.1080/09638230500512714>

Olsen, S. (Red.). (2012). *Virker straff?* Oslo: Spartacus Forlag AS.

Phillips, L. A & Spencer, W. M (2013). The challenges of reentry from prison to society. I J. Fuhrmann & S. Baier (Red.), *Prisons and Prison Systems*. (111 – 118). Nova Science Publishers, Incorporated.

Pratt, J. (2008). *Scandinavian Exceptionalism in an era of Penal Excess. Part 1: The Nature and Roots of Scandinavian Exceptionalism*. 48, 119 – 137.

<https://doi.org/10.1093/bjc/azm072>

Rowlands, J. (1995). Empowerment examined. *Development in Practice*, Vol. 5(2), s. 101-

107. Taylor & Francis Ltd. DOI: <https://doi.org/10.1080/0961452951000157074>

Skau, G. A. (2013). *Mellom makt og hjelp – Om det flertydige forholdet mellom klient og hjelper*. (4. Utg.). Universitetsforlaget.

Skjefstad, N. (2012). Brukermedvirkning sett i et anerkjennelsesteoretisk perspektiv. I A. G.

Jenssen & I. M. Tronvoll (Red.), *Brukermedvirkning: Likeverd og anerkjennelse*. (s. 54-67). Universitetsforlaget.

Slettebø, T. (2008). Foreldres medbestemmelse i barnevernet: *En studie av foreldres erfaring*

med individuell og kollektiv medvirkning. (Doktoravhandling). Norges teknisknaturvitenskapelige universitet. <https://ntnuopen.ntnu.no/ntnu-xmlui/handle/11250/267646>

Strier, R. & Binyamin, S. (2010). Developing anti-oppressive services for the poor: A

theoretical and organizational rationale. *British journal of social work*. Vol. 40(6), 1908 – 1926. Oxford University Press. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjsw/bcp122>

Thagaard, T. (2018) *Systematikk og innlevelse: En innføring i kvalitative metoder* (5. utg.).

Fagbokforlaget.

Thomassen, M. (2018). *Vitenskap kunnskap og praksis: innføring i vitenskapsfilosofi for helse- og sosialfag*. Gyldendal.

Tjora, A. (2021). *Kvalitative forskningsmetoder i praksis*. (4. utg.). Gyldendal.

Ugelvik, T. (2011). *Fangenes friheter: Makt og motstand i et norsk fengsel*. Oslo: Universitetsforlaget

Ugelvik, T. (2021). The Transformative Power of Trust: Exploring Tertiary Desistance in Reinventive Prisons. 1 – 16. DOI: <https://doi.org/10.1093/bjc/azab076>

Vollan, M. (2016). «Mot normalt»? Normalitetsprinsippet i norsk straffegjennomføring, *Tidsskrift for strafferett*, 16(4), 447 – 461. DOI: <https://doi-org.ezproxy.vid.no/10.18261/issn.0809-9537-2016-04-06>

Westrheim, K. G. & Eide, H. M. K. (2019). Fengselsbetjentens rolle i oppfølging av utdannings- og opplæringstilbud til innsatte. I K. G. Westrheim & H. M. K. Eide (Red.), *Kunnskapsbasert straffegjennomføring i kriminalomsorgen i Norge* (144 – 159). Fagbokforlaget.

Intervjuguide

Problemstilling:

«Hvordan opplever innsatte straffegjennomføring i norsk overgangsbolig, og hvordan har disse opplevelsene vært med på å bidra til deres liv etter soning?»

Innhold:

- Introduksjon av meg selv og forskningsprosjektet mitt
- Takke for at informantene stiller opp til intervju
- Informasjon fra informasjonsskriv for intervjuet, og dokumentasjon som lydopptak, notater og anonymitet
- Informere og sørge for at informantene vet at deltagelsen er frivillig, og at de kan trekke seg når som helt dersom de ønsker dette
- Informere om gangen i intervjuet
- Har informantene noen spørsmål?
- Tidsbruk: ca. 30 – 60 minutter

Tema	Spørsmål	Stikkord/ oppfølgings spørsmål
Informantens bakgrunn	☐ Hva kan du fortelle meg om din bakgrunn? ☐ Hvor lenge bodde du på en overgangsboligen? ☐ Hvordan synes du det var å bo der?	☐ Soningsbakgrunn ☐ Kan du fortelle noe om dine opplevelser?
Straff	☐ Hvordan var det å sone i fengsel? Fortell om en vanlig dag i fengsel.	☐ Hva synes du om straffegjennomføring i en overgangsbolig?

	☐ Tilsvarende overgangsbolig, kan du fortell om en typisk dag i en overgangsbolig? ☐ Hva synes du selv er de største forskjellene? ☐ Dersom det var du som bestemte hvilke straffemetoder vi brukte, hva ville du valgt og hvorfor? ☐ I hvilken grad opplevde du at overgangsboligen er en straff? ☐ Følte du til tider at overgangsboligen kunne oppleves som mindre straff og større frihet?	☐ Hva synes du er de største forskjellene fra fengsel og overgangsbolig? ☐ Hva legger du i begrepet straff?
Frihet	☐ Hva synes du om friheten på overgangsboligen? ☐ Var det områder hvor du følte mer eller mindre frihet? ☐ Hvordan kunne det vært lagt opp til mer eller mindre frihet? ☐ Hva synes du om friheten nå som du er løslatt?	☐ Frihet med tanke på permisjoner, men likevel måtte passe på innetidene
Soning på overgangsboligen	☐ Kan du fortelle om en eller flere spesielle hendelser/grunner til at overgangsbolig var bra for deg?	☐ Positive og negative vendepunkter ☐ Hvis ja, hvordan? ☐ Brukermedvirkning

	☐ Hva er forskjellen på en overgangsbolig og en vanlig bolig? ☐ Er det noe du savner ved overgangsboligen, som du ikke har nå som du er løslatt? ☐ Og er det noe du har nå som du ikke hadde mens du sonet i overgangsboligen? ☐ I hvilken grad fikk du være med på å medvirke i egen plan for soning og eventuelle bestemmelser?	
Livet etter soning og løslatelse	☐ Hva var dine forventninger til livet etter løslatelse? Møtte du på disse? ☐ Hvilke utfordringer så du for deg i forbindelse med løslatelse, dersom du hadde noen tanker om dette? ☐ Fikk du hjelp til å overkomme/takle disse utfordringene under soningen din på overgangsboligen?	☐ Eventuelt hvilken grad fikk du hjelp? ☐ Husker du dine forventninger og var det slik du hadde trodd det skulle bli?

Vedlegg 2: Informasjonsskriv og samtykkeerklæring

Vil du delta i forskningsprosjektet

«Et menneske, to verdener»

Dette er et spørsmål til deg om å delta i et forskningsprosjekt hvor formålet er å sette lys på tidligere innsattes opplevelser og erfaringer med straffegjennomføring i norske overgangsboliger. I dette skrivet gir vi deg informasjon om målene for prosjektet og hva deltakelse vil innebære for deg.

Formål

Formålet med denne forskningen og masteroppgaven er å belyse tidligere innsattes erfaringer og opplevelser av å gjennomføre straff i en overgangsbolig. Den åpne problemstillingen til oppgaven er "hvordan opplever innsatte straffegjennomføring i norsk overgangsbolig?"

Hvem er ansvarlig for forskningsprosjektet?

VID Vitenskapelige Høgskole, avdeling Oslo er ansvarlig for dette prosjektet.

Hvorfor får du spørsmål om å delta?

Det er i utgangspunktet tenkt fem til åtte informanter til dette forskningsprosjektet. Du får spørsmål om å delta i dette forskningsprosjektet, fordi du har sonet fengselsstraff i en norsk overgangsbolig. Vi vet lite om hvordan det er å sone i en overgangsbolig, og du sitter med verdifull kunnskap som kan opplyse samfunnet. Dine opplevelser og erfaringer er viktig og nødvendig for dette forskningsprosjektet.

Hva innebærer det for deg å delta?

Dersom du velger å delta i dette forskningsprosjektet, innebærer det at du deltar på et intervju. Intervjuet vil ta ca. 45 - 60 minutter, og det vil bli stilt spørsmål tilknyttet dine opplevelser og erfaringer med å sone i en norsk overgangsbolig.

For å sikre at opplysningene blir riktige, vil det bli tatt lydopptak av intervjuet, se punkt om personvern. Intervjuet vil bli transkribert og anonymisert, sånn at ingen kan gjenkjenne hvem du er.

Det er frivillig å delta

Det er frivillig å delta i dette forskningsprosjektet. Hvis du velger å delta, kan du når som helst trekke samtykket tilbake uten å oppgi noen grunn. Alle dine opplysninger om deg vil da bli slettet. Det vil ikke ha noen negative konsekvenser for deg hvis du ikke vil delta eller senere velger å trekke deg.

Ditt personvern – hvordan vi oppbevarer og bruker dine opplysninger

Vi vil bare bruke opplysningene om deg til formålene vi har fortalt om i dette skrivet. Vi behandler opplysningene konfidensielt og i samsvar med personvernregelverket.

- Vi vil ikke dele din informasjon med andre. Det er bare forsker Aqsa og veileder Øystein ved VID Vitenskapelige Høgskole, som har tilgang til informasjonen.
- Student, Aqsa vil ha tilgang til både lydopptak og anonymisert intervju, mens veileder, Øystein vil ha tilgang til anonymisert intervju.
- Vi passer på at ingen kan få tak i informasjonen som vi samler inn om deg, dine opplevelser og erfaringer.
- Vi lagrer all informasjon på en sikker minnepenn.
- Vi sletter lydopptak fra intervjuet når vi har skrevet ned alt som vi har snakket om.
- Vi passer på at ingen kan kjenne deg igjen når vi skriver hva vi har snakket om på intervjuene, inn i forskningsoppgaven. Vi vil for eksempel finne opp et annet navn når vi skriver om deg.
- Vi følger loven om personvern.

Hva skjer med opplysningene dine når vi avslutter forskningsprosjektet?

Opplysningene anonymiseres når prosjektet avsluttes og oppgaven er godkjent. Prosjektslutt vil være innen 31.12.2022. Ved prosjektslutt vil de transkriberte intervjuene og lydopptakene bli slettet.

Hva gir oss rett til å behandle personopplysninger om deg?

Vi behandler opplysninger om deg basert på ditt samtykke.

På oppdrag fra VID Vitenskapelige Høgskole i Oslo har NSD – Norsk senter for forskningsdata AS vurdert at behandlingen av personopplysninger i dette prosjektet er i samsvar med personvernregelverket.

Dine rettigheter

Så lenge du kan identifiseres i datamaterialet, har du rett til:

- innsyn i hvilke opplysninger vi behandler om deg, og å få utlevert en kopi av opplysningene
- å få rettet opplysninger om deg som er feil eller misvisende
- å få slettet personopplysninger om deg
- å sende klage til Datatilsynet om behandlingen av dine personopplysninger

Hvis du har spørsmål til studien, eller ønsker å vite mer om eller benytte deg av dine rettigheter, ta kontakt med:

- VID Vitenskapelige Høgskole ved Øystein Skjælaaen (prosjektansvarlig) per epost: Oystein.Skjaelaaen@vid.no eller telefon: 22451918 eller Aqsa Naveed (student) per epost: an.masteroppgave@gmail.com eller telefon: 94452096
- Vårt personvernombud: Nancy Yue Liu per epost: nancy.yue.liu@diakonhjemmet.no eller personvernombud@vid.no

Hvis du har spørsmål knyttet til NSD sin vurdering av prosjektet, kan du ta kontakt med:

- NSD – Norsk senter for forskningsdata AS på epost (personverntjenester@nsd.no) eller på telefon: 55 58 21 17.

Med vennlig hilsen

Øystein Skjælaaen
(Forsker/veileder)

Aqsa Naveed
(Student)

Samtykkeerklæring

Jeg har mottatt og forstått informasjon om prosjektet «Et menneske, to verdener» [*sett inn tittel*], og har fått anledning til å stille spørsmål. Jeg samtykker til:

- å delta i forskningsprosjektet
- å delta på intervju

Jeg samtykker til at mine opplysninger behandles frem til prosjektet er avsluttet

(Signert av prosjektdeltaker, dato)

Vedlegg 3: Godkjenning fra NSD

[Meldeskjema](#) / [Et menneske, to verdener](#) / Vurdering

Vurdering

Referansenummer	Type	Dato
639626	Standard	19.01.2022

Prosjekttittel
Et menneske, to verdener

Behandlingsansvarlig institusjon
VID vitenskapelige høyskole / Fakultet for sosialfag / Fakultet for sosialfag Oslo

Prosjektansvarlig
Øystein Skjælaaen

Student
Aqsa Naveed

Prosjektperiode
01.11.2021 - 31.12.2022

Kategorier personopplysninger
Alminnelige
Strafferettslige

Rettslig grunnlag
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a)
Samtykke (Personvernforordningen art. 6 nr. 1 bokstav a, jf. art. 10)

Behandlingen av personopplysningene kan starte så fremt den gjennomføres som oppgitt i meldeskjemaet. Det rettslige grunnlaget gjelder til 31.12.2022.

[Meldeskjema](#)

Kommentar
Det er vår vurdering at behandlingen vil være i samsvar med personvernlovgivningen, så fremt den gjennomføres i tråd med det som er dokumentert i meldeskjemaet den 19.01.2022 med vedlegg, samt i meldingsdialogen mellom innmelder og Personverntjenester.

Behandlingen kan starte.

TYPE OPPLYSNINGER OG VARIGHET
Prosjektet vil behandle alminnelige personopplysninger, og personopplysninger om straffedommer og lovovertrædelser frem til 31.12.2022.

LOVLIG GRUNNLAG
Prosjektet vil innhente samtykke fra de registrerte til behandlingen av personopplysninger. Vår vurdering er at prosjektet legger opp til et samtykke i samsvar med kravene i art. 4 nr. 11 og 7, ved at det er en frivillig, spesifikk, informert og utvetydig bekreftelse, som kan dokumenteres, og som den registrerte kan trekke tilbake.

For alminnelige personopplysninger vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes samtykke, jf. personvernforordningen art. 6 nr. 1 a.

For personopplysninger om straffedommer og lovovertrædelser vil lovlig grunnlag for behandlingen være den registrertes uttrykkelige samtykke, jf. art 9 nr. 2 bokstav a, jf. art. 10, jf. personopplysningsloven §§ 11 (1) og 11 (2) bokstav a.

PERSONVERNPRINSIPPER
Personverntjenester vurderer at den planlagte behandlingen av personopplysninger vil følge prinsippene i personvernforordningen:

- om lovlighet, rettferdighet og åpenhet (art. 5.1 a), ved at de registrerte får tilfredsstillende informasjon om og samtykker til behandlingen
- formålsbegrensning (art. 5.1 b), ved at personopplysninger samles inn for spesifikke, uttrykkelig angitte og berettigede formål, og ikke viderebehandles til nye uforenlige formål
- dataminimering (art. 5.1 c), ved at det kun behandles opplysninger som er adekvate, relevante og nødvendige for formålet med

1/2

prosjektet

- lagringsbegrensning (art. 5.1 e), ved at personopplysningene ikke lagres lengre enn nødvendig for å oppfylle formålet.

DE REGISTRERTES RETTIGHETER

Vi vurderer at informasjonen om behandlingen som de registrerte vil motta oppfyller lovens krav til form og innhold, jf. art. 12.1 og art. 13.

Så lenge de registrerte kan identifiseres i datamaterialet vil de ha følgende rettigheter: innsyn (art. 15), retting (art. 16), sletting (art. 17), begrensning (art. 18) og dataportabilitet (art. 20).

Vi minner om at hvis en registrert tar kontakt om sine rettigheter, har behandlingsansvarlig institusjon plikt til å svare innen en måned.

FØLG DIN INSTITUSJONS RETNINGSLINJER

Personverntjenester legger til grunn at behandlingen oppfyller kravene i personvernforordningen om riktighet (art. 5.1 d), integritet og konfidensialitet (art. 5.1. f) og sikkerhet (art. 32).

For å forsikre dere om at kravene oppfylles, må prosjektansvarlig følge interne retningslinjer/rådføre dere med behandlingsansvarlig institusjon.

MELD VESENTLIGE ENDRINGER

Dersom det skjer vesentlige endringer i behandlingen av personopplysninger, kan det være nødvendig å melde dette til Personverntjenester ved å oppdatere meldeskjemaet. Før du melder inn en endring, oppfordrer vi deg til å lese om hvilken type endringer det er nødvendig å melde:

<https://www.nsd.no/personverntjenester/fylle-ut-meldeskjema-for-personopplysninger/melde-endringer-i-meldeskjema>

Du må vente på svar fra oss før endringen gjennomføres.

OPPFØLGING AV PROSJEKTET

Vi vil følge opp ved planlagt avslutning for å avklare om behandlingen av personopplysningene er avsluttet.

Kontaktperson hos oss: Gry Henriksen

Lykke til med prosjektet!